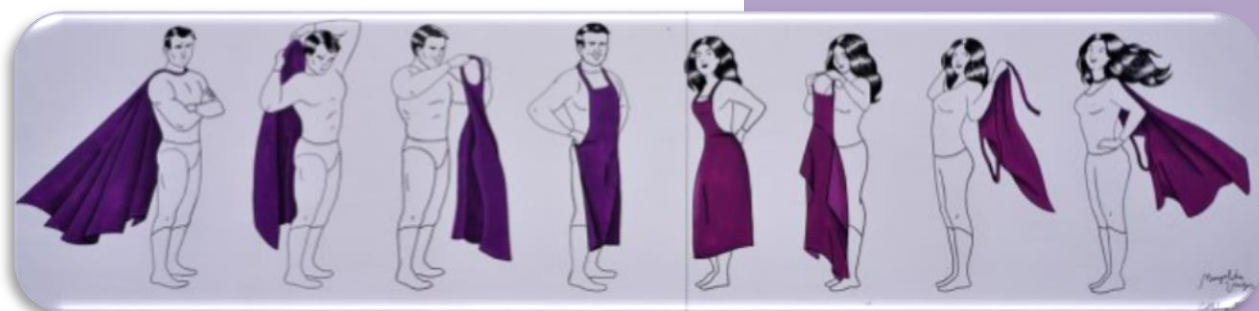

GIREM LA TRUITA

Treball Final de Grau

Andrea Perea Garcia

Treball Final de Grau

Tutora: Marta Ausona

Grau en Educació Social

Itinerari d'infància i adolescència

Curs 2019-2020

21 de maig de 2020

Facultat d'Educació Social i Treball
Social Pere Tarrés. Universitat
Ramon Llull

Abstract

Girem la truita és un projecte socioeducatiu que vol prevenir, sensibilitzar i identificar la violència masclista, a través d'una metodologia participativa, vivencial i coeducativa. Vol introduir als infants d'entre sis i nou anys en un procés d'aprenentatge significatiu per tal de que esdevinguin capaços d'identificar i prevenir conductes masclistes perquè no les perpetuïn. La base teòrica del treball final de grau, sustenta de manera rigorosa que gran part de la transmissió desigual dels rols de gènere es dona als nuclis familiar, com a primer espai de socialització dels infants. D'altra banda, s'argumenta la intervenció en aquesta franja d'edat en la qual els infants consoliden la seva identitat i el seu rol social a partir de la Teoria de l'Aprenentatge Social d'Albert Bandura (1977). Per aquest motiu conscienciar i identificar la transmissió desigual dels rols és essencial per començar a canviar el sistema patriarcal. Judit Butler, entre d'altres autores, ens ajuda a argumentar com es crea i s'integra un rol de gènere desigual i com fomenta que es generi qualsevol tipus de violència masclista, que pot arribar a causar víctimes mortals, entre d'altres conseqüències greus.

Paraules clau: infants, violència masclista, rols de gènere, patriarcat, estereotips de gènere.

Abstract

Girem la truita is a socio-educational project which aims to prevent, raise awareness and identify gender-based violence, through a participatory (inclusive), experimental and co-educational methodology. It focuses on introducing a significant learning process to children aged between six and nine years old, in order to make them able to identify and prevent sexist behaviours by themselves and thus, not perpetuating them. The theoretical basis of the final degree project is rigorously based on the fact that a great part of the unequal transmission of gender roles is given to families, as the first step?? For children to socialize. On the other hand, the intervention in this age bracket is argued as regards to which identity and social role children are consolidated, based on the "Theory of Social Learning" by Albert Bandura (1977). For this reason, the awareness and identification of the unequal transmission of roles is essential to begin changing (to change/the change of) the patriarchal system. Judit Butler, among other authors, helps us to argue how an unequal gender role is created and integrated, as well as how it encourages the generation to any type of gender-based violence, which can lead to fatalities and other serious consequences.

Key words: children, gender-based violence, gender roles, patriarchy, gender stereotypes.

Abstract

Girem la truita es un proyecto socioeducativo que quiere prevenir, sensibilizar e identificar la violencia machista, a través de una metodología participativa, vivencial y coeducativa. Quiere introducir a los niños/as de entre seis y nueve años en un proceso de aprendizaje significativo para que acontezcan capaces de identificar y prevenir conductas machistas para que no las perpetúen. La base teórica del trabajo final de grado, sustenta de manera rigurosa que gran parte de la transmisión desigual de los roles de género se da en los núcleos familiares, como primer espacio de socialización de los niños/as. Por otro lado, se argumenta la intervención en estas edades en la cual los niños/as consolidan su identidad y su rol social, a partir de la Teoría del Aprendizaje Social de Albert Bandura (1977). Por este motivo concienciar e identificar la transmisión desigual de los roles es esencial para empezar a cambiar el sistema patriarcal. Judith Butler, entre otras autoras, nos ayuda a argumentar como se crea y se integra un rol de género desigual y como fomenta que se genere cualquier tipo de violencia machista, que puede llegar a causar víctimas mortales, entre otras consecuencias graves.

Palabras clave: niños/as, , violencia de género, roles de género, patriarcado, estereotipos de genero.

SUMARI

Introducció i justificació.....	6
Marc Teòric i Jurídic envers els drets dels infants.....	8
<i>El gènere i els rols.....</i>	9
<i>Les Violències.....</i>	13
Marc legal.....	17
<i>Àmbit internacional.....</i>	17
<i>Àmbit europeu.....</i>	18
<i>Estat Espanyol.....</i>	19
<i>Catalunya.....</i>	20
<i>Barcelona.....</i>	21
Diagnòstic.....	21
<i>Detecció de les necessitats.....</i>	21
<i>Ubicació del projecte.....</i>	24
<i>Establiment justificat de les prioritats a partir de les necessitats detectades i pronòstic... 26</i>	26
Formulació del projecte.....	27
Descripció.....	29
<i>Destinatari.....</i>	32
<i>Objectiu general.....</i>	32
<i>Objectius terminals o específics.....</i>	33
<i>Estratègies per a l'acció.....</i>	33
<i>Pressupost i fonts de finançament.....</i>	33
Planificació.....	33
<i>Descripció de les diferents línies o programes d'acció.....</i>	33
<i>Descripció i justificació.....</i>	36
<i>Objectiu: en relació als objectius específics del projecte.....</i>	36
<i>Metodologia.....</i>	37
<i>Unitats de programació / pla de treball.....</i>	38
<i>Unitats de programació/pla de treball.....</i>	38
APLICACIÓ.....	45
<i>Gestió i organització interna.....</i>	45

<i>Recursos materials, recursos humans, relacions internes i externes</i>	47
<i>Calendari, pla d'actuació</i>	48
<i>Cronograma</i>	48
<i>Calendari</i>	49
<i>Agenda</i>	51
<i>Pressupost/fons de finançament</i>	52
AVALUACIÓ.....	54
<i>Avaluació: inicial (diagnòstic) i de procés (unitats de programació)</i>	54
<i>Indicadors d'avaluació: eficàcia, eficiència, efectivitat, pertinència, suficiència</i>	55
<i>Eficàcia</i>	56
<i>Eficiència</i>	56
<i>Suficiència i Pertinença</i>	56
<i>Efectivitat</i>	58
<i>Instruments d'avaluació i temporalització</i>	59
<i>Avaluació final i d'impacte</i>	59
CONCLUSIONS.....	60
BIBLIOGRAFIA.....	65

Índex de taules

Figura 1. Cicle de la violència domèstica. Elaboració pròpia a través de les dades de Pérez, Calvera i Freddi, 2013.....	16
Figura 2: Fitxa resum de formulació del projecte. Elaboració pròpia.	27
Figura 3: Organigrama del projecte. Elaboració pròpia.	29
Figura 4: Quadre explicatiu de les estratègies d'acció. Elaboració pròpia.....	35
Figura 5: Cronograma del projecte. Elaboració pròpia.	48
Figura 6: Calendari mes de febrer. Extret de "Sedes & Disseny". Llicència CC 2014 Solo Pine Designs.....	49
Figura 7: Calendari mes de març. Extret de "Sedes & Disseny". Llicència CC 2014 Solo Pine Designs.....	49
Figura 8: Calendari mes de abril. Extret de "Sedes & Disseny". Llicència CC 2014 Solo Pine Designs.....	50
Figura 9: Calendari mes de maig. Extret de "Sedes & Disseny". Llicència CC 2014 Solo Pine Designs.....	50
Figura 10: Calendari mes de juny. Extret de "Sedes & Disseny". Llicència CC 2014 Solo Pine Designs.....	51
Figura 11: Agenda de la calendarització del projecte. Elaboració pròpia.	51
Figura 12: Quadre del pressupost del projecte. Elaboració pròpia.....	54

INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ

El tema a tractar durant el desenvolupament de Treball Final de Grau és la construcció del gènere en la infància. Per tal de fer comprendre com es reproduïxen les desigualtats de gènere i els comportaments masclistes dissenyaré un projecte educatiu amb infants de 6 a 9 anys, que els ajudarà a entendre com es construeix el gènere, com i perquè es reproduïxen les desigualtats, com construir rols socials sense generar desigualtat cap a les dones i com identificar situacions de desigualtat o de caràcter masclista que es poden donar al seu dia a dia, per tal que adquireixin eines per afrontar-les dins les seves capacitats. En aquest sentit, he volgut treballar la infància, ja que és des de petits on adquirim el coneixement del rol masculí i femení i l'incorporem, per tant el reproduïm, incloent-hi les desigualtats que generen, ja que, molts cops queden, així, naturalitzades i invisibilitzades.

En primer lloc, per tal de justificar l'acció introduiré els elements del desenvolupament vital dels infants per comprendre en com comencen a prendre i adquirir allò que els envolta. Seguint aquesta línia, tractaré els espais de socialització pel qual passem tots i totes que ajudarà a emmarcar l'acció educativa i un dels principals agents socialitzadors; la família. D'altra banda, també exposaré que és el gènere, que són els rols de gènere i com es reproduïxen i recreen de generació en generació. Tots aquests elements teòrics i conceptuals, que apareixen a continuació, ajuden a situar i justificar el projecte educatiu que desenvoluparé. Així com engloben conceptes tractats durant el desenvolupament del grau en Educació Social.

Considero que educar per trencar amb la desigualtat de gènere és clau per desenvolupar una societat inclusiva i igualitària. Durant l'any 2019 es va realitzar una enquesta de violències masclistes a tota Catalunya; les dones enquestades havia patit algun tipus de violència masclista en àmbit social o comunitari, aquell any. Es van enregistrar més de 2.000 víctimes i uns 700 agressors (Generalitat de Catalunya, 2019). En aquesta mateixa enquesta, es veu reflectida l'edat, dels 11 anys als 29, on més dones pateixen qualsevol tipologia de violència masclista. Tal com veiem, hi ha una notable incidència dels rols i de les violències masclistes en la socialització dels i les joves d'avui dia. Les violències masclistes es poden donar en qualsevol espai de socialització de les persones; és un fet que es reproduïx educativa i culturalment i es pot donar en espais, tant públics com privats, ja que no es tracta de característiques concretes d'un barri o una família. D'aquesta manera és important conscienciar als infants per tal de que puguin detectar-les a mesura que vagin creixent.

Altres dades que ens permeten veure la gravetat del masclisme i com aquest se segueix reproduint, el trobem en l'*Enquesta de violència masclista a Catalunya (2010)*, que, tal i com exposa, el 20'9% de les dones han patit algun fet en espais d'oci, el 18'1% a l'espai públic i el

17'1% al transport públic i, fins i tot, un 3'2% en espais escolars. Totes aquestes dades són casos de dones de Catalunya que degut a l'experiència patida els han generat conseqüències, com ara no sortir soles de casa, tal i com reflecteixen el 44'3% de les enquestades. El fet de no voler sortir sola per por que pugui tornar a patir una situació similar és una conseqüència que genera més desigualtat, ja que limita l'autonomia i la llibertat personal, a través de la coacció per la por patida. Les dones han après a necessitar d'algú per poder sortir al carrer. Doncs, realitzar aquest projecte ajudaria a detectar una desigualtat tan comuna com aquesta i buscar eines per combatre-la. Un altre exemple que reflecteix la influència del rol de gènere són les denúncies. Poques dones denuncien les agressions de caràcter masclista que pateixen, encara que es doni repetides vegades. El principal motiu pel qual no es realitza la denúncia és perquè la dona no identifica la violència o en minimitza la gravetat. Aprendre a identificar les violències és clau per poder frenar-les. A Catalunya, un 53'5% de dones víctimes no han denunciat per aquest motiu (*Enquesta de violència masclista a Catalunya, 2010*). Un altra raó per la qual les dones no formalitzen la denúncia és la culpa o la vergonya, sentiments que se'ls atorga pel fet de ser dona. La culpa prové de que l'error mai pot ser de l'home degut al seu rol superior i la vergonya amb relació al fet recau sobre la víctima/supervivent. Un 14'2% de dones no denuncien per aquests motius, on elles se senten responsables del que ha fet l'home.

Els infants no estan protegits davant les violències masclistes, ja que, tal i com exposa l'esmentada enquesta: "Un 32,3% de les dones víctimes diuen que els menors d'edat van estar presents, de manera contínua, sovint o força vegades, quan s'estava produint un episodi de violència masclista" (*Enquesta de violència masclista a Catalunya, 2016, p.17*). Els infants, per tant, moltes vegades són presents quan es produeixen violències masclistes de caràcter greu, sobretot cap a les seves mares. Els nens i les nenes no només presenciaven els fets en un acte concret, sinó que ho veuen diàriament en qualsevol espai de socialització, ja que són fets que s'han anat normalitzant. Igual que ho veuen ho reproduïxen, pel que és important educar-los en la igualtat de gènere per erradicar la desigualtat. Una desigualtat que comença quan una persona s'emmarca dins un rol de gènere concret i que s'arriba a desenvolupar en aspectes tan greus com la violència masclista o condicions inferiors en l'àmbit laboral i el risc de pobresa. Treballar des de l'Educació Social quelcom tan influent en la societat d'avui dia és important per tal d'afavorir i acompanyar en la millora de la qualitat de vida de les persones.

En síntesi, vist la importància de treballar les desigualtats de gènere, en especial, quan es concreten en violències masclistes, l'objectiu d'aquest Treball Final de Grau és dissenyar un projecte pilot adreçat a infants de sis a nou anys. Un projecte que primer se centraria a tractar la construcció dels rols de gènere, posteriorment, en la detecció de la desigualtat que genera aquesta construcció i, per últim, es treballarien les violències masclistes, així com, el fet

d'esdevenir crítics amb tots aquests elements. El projecte s'ubicaria al Casal Obert Infantil Llefià "La Betsaida" del barri de Llefià, Badalona, per tal de poder després implementar-lo en altres dispositius educatius, ampliant inclús les temàtiques a aspectes com, per exemple, els micromasclismes.

MARC TEÒRIC I JURÍDIC ENVERS ELS DRETS DELS INFANTS

A continuació, desenvoluparé un marc teòric i jurídic, que ens ajudarà a comprendre i justificar la intervenció vers els infants d'entre sis i nou anys, en quant a rols de gènere i la desigualtat que se'n deriva. Certament, hi ha molts debats sobre com definir amb exactitud que és la infància pel que a l'Assemblea General de les Nacions Unides, va crear un document que recull els elements més bàsics a garantir durant la infància; *La Declaració dels Drets de l'infant* de 1989. Com bé sabem, la infància és el temps que transcorre des del naixement d'una persona fins a l'edat adulta, tot i que, depenent de la cultura l'edat per arribar a l'adulesa canvia. No obstant això, en termes generals, segons *La Convenció dels Drets dels Infants* (1989); tot infant és aquell ésser humà menor de divuit anys. Un concepte que reuneix el terme infància, com bé exposa UNICEF (2005), és la qualitat de vida d'aquest temps, ja que s'entén que els infants han de créixer sans mental i físicament, segurs, allunyats de la violència i protegits dels maltractaments i l'explotació.

Els infants són dependents dels adults per cobrir les seves necessitats, des de les més bàsiques a les més complexes. Aquesta etapa es caracteritza pel creixement i desenvolupament, des de l'aprenentatge. Els factors del desenvolupament dels infants són dos; el factor hereditari, és a dir, el codi genètic tant de l'individu com de l'espècie humana i, el factor ambiental, en referència a la suma d'estímul que rep la persona des del seu naixement (González, 2010). Elements fonamentals a l'hora de desenvolupar-se com a persones adultes en interacció, també anomenats, epigenètica. Tal i com exposa l'article *El desarrollo psicosocial de Eric Erikson (2005)* "la persona se desarrolla de acuerdo con etapas estructuralmente organizadas y conforme a sus disposiciones y capacidades internas; y la sociedad interactúa en la formación de la personalidad" (Bordignon, 2005, p.4).

Tot i això, existeixen variables diferenciadores que fan que cada persona i cada societat tingui unes característiques concretes en un temps determinat. Des del nivell micro, la variable personal de la biografia i les pròpies vivències, que caracteritzen cada individu, fins a un nivell més macro quant a la variable generacional, relativa als esdeveniments historicoculturals que situen l'època en la qual viu cada persona, passant per la variable social, quant a l'entorn més proper de la persona. La suma de tots els ítems, se situa des de una visió de

caràcter interaccionista que crea l'epigenètica, com s'ha exposat anteriorment, una tipologia de desenvolupament entre genètica i ambient. Així doncs, veiem i concebem als infants i els adults com éssers biopsicosocials, a causa de la interrelació biològica, psicològica i social que s'ha argumentat anteriorment (González, 2010).

Per tractar l'aprenentatge i l'adquisició de conductes he volgut fer referència a la Teoria de l'Aprenentatge social o Teoria Cognitiva Social, d'Albert Bandura (1977). La teoria exposa que una conducta no s'aprèn o s'adquireix únicament a través d'un reforç directe com a mecanisme d'ensenyança, sinó que també s'aprèn mitjançant l'observació dels reforços que reben les altres persones. Bandura, postula per un aprenentatge vicari, on a partir de l'observació i la imitació s'incorporen nous coneixements (González, 1986). Segons Bandura, l'aprenentatge vicari està compost per un procés, és a dir, l'infant primer centra l'atenció i codifica les diferents informacions que rep, per així poder retenir-la a la memòria i reproduir-la. Exposa que aquest procés sempre es veu impulsat per la motivació de l'infant (González, 1986). També destaca la capacitat simbòlica, com aquella capacitat que ajuda a imaginar les conseqüències de desenvolupar una conducta sense la necessitat de realitzar-la al moment. Els infants, doncs, aprenen a través de l'observació de les conseqüències que generen els comportaments de les altres persones, en edats primerenques són els pares, mares, avis/es, germans/es, etc., les persones a les que observen (González, 1986). Per exemple, un infant observa que el pare sempre deixa les seves sabates al menjador i que la mare les recull i que si no ho fa el pare s'enfada. Si l'infant s'identifica amb la mare, recolliria sempre les sabates del pare perquè si no sap que s'enfadaria. Per això l'autora ho exposa que un infant aprèn quan observa que a raó d'una conducta se'n desencadena un altre (González, 1986). Més concretament, entre el cinc i els vuit anys, els infants comencen a crear-se un esquema d'identitat més permanent. És aquí, on a través de tot aquest procés d'aprenentatge conforma la identitat sexual i de gènere, on integra els rols de gènere; allò que fan els homes i allò que fan les dones, prenent com a exemple els seus referents (Associació Candela, 2015). Un cop vist com es dona l'aprenentatge en els infants i com la socialització influeix en aquest l'aprenentatge, és important veure com es construeix socialment el gènere. Per tal d'incorporar una bona base teòrica contrastada al cos del projecte, a continuació es desenvolupen diferents apartats amb relació a la construcció del gènere i com es desenvolupa socialment, en els rols de gènere.

El gènere i els rols.

Seguidament tractaré tres apartats a destacar; la construcció del gènere, les diferents violències i una breu contextualització quant a marc legal, per tal de comprendre en què es basa la intervenció del projecte. **El gènere** és una construcció social i cultural d'on neix la idea de definir

el sexe biològic com a femení o masculí. Aquesta construcció s'aprèn i es va integrant més a mesura que un individu creix. Per tant veiem com el **rol de gènere**; “ Debe ser entendido como una modalidad de hablar o de realizar las posibilidades” (López Pardina, 2012, p.1). D'aquesta manera com bé exposen les diferents autores i autors, els rols de gènere són aquelles normes socials que s'han anat elaborant perquè les segueixin cadascun dels sexes (Llansa Colom, 2016).

També, tal com diu (Butler, 2006) la construcció de la terminologia de la paraula sexe arriba a ser tan cultural com el gènere que fins i tot els termes femení o masculí tenen connotacions de gènere i influències socioculturals, quant a denominar-ho d'aquesta manera. Doncs, allò masculí o femení en una persona és la suma d'interaccions del medi, així com de factors biològics, culturals i estratègies de poder i elements simbòlics creats pels éssers humans. Aquesta incorporació de discursos fa que es creï una *performance* del cos i del llenguatge, és a dir, cada dona parlarà i gesticularà com ha après que ha de fer-ho pel fet de ser dona; d'igual manera que els homes (Llansana Colom, 2016). Per tant un nadó, observa com són els seus referents i aprèn imitant-los, però també ho integra degut als estímuls externs que rep constantment. Per exemple, anomenar a un infant nen o nena és un estímulo extern que classifica dins els rols. Els rols també es creen a partir de les normes establertes socialment. Aquestes normes socials, no escrites, es basen en una visió heteronormativa molt marcada, on l'home té una funció i la dona en té un altre, en molts aspectes des d'una visió inferior. Aquestes normes es reiteren en forma de rols de gènere que ajuden a perpetuar i legitimar identitats de gènere tradicionals. Així doncs, la construcció de l'heteronormativitat se centra en associar la suposada naturalesa sexual biològica amb la identitat de gènere (home/dona).

Tal i com explica Judith Butler (2006), en el seu llibre *Deshacer el genero*, i en altres dels seus estudis i articles, per entendre la jerarquia dels rols, cal anar fins al dualisme del filòsof Plató. Per parlar de la bipolaritat de l'home/dona, prioritzava el primer terme sobre el segon i així creava els dos pols oposats. Respecte als rols de gènere l'home s'entenia com la part racional i la dona estava enllaçada amb el terme de natura, emocional o allò irracional, pel que l'home era el model de tot. Doncs la dualitat racional/irracional exposa molt clarament les característiques androcèntriques de la nostra cultura (Llansana Colom, 2016).

També és important conèixer el sistema sexe-gènere, plantejat per Gayle Rubin, una teòrica molt influent de 1975. Ella exposava que la relació establerta entre sexe-gènere varia de societat en societat (Herrera, 2011). Aquest sistema és una estructura molt influent en quant a l'aparició i construcció dels rols de gènere. Inicialment es definia el sexe i el gènere de manera contrària, entenent el sexe com les característiques de l'anatomia corporal i el gènere com a elements psico-socio-culturals (Aguilar, 2008). La diferència que es genera a partir de les característiques

biològiques, crea unes relacions jeràrquiques que defineixen qui ocupa cada espai físic i simbòlicament. Tot i que la concepció d'allò femení o masculí canvia en funció de la societat, el sexe convertit en gènere és un principi organitzador que regeix totes les societats (Herrera, 2011). És John Money, l'any 1955, qui comença a anomenar els rols de gènere, en relació a les diferents conductes entre homes i dones; les seves investigacions comparen l'adquisició del llenguatge amb l'aprenentatge dels rols (Aguilar, 2008). Tal i com explica Aguilar al seu article, "El sistema sexo-género hace referencia a las formas de relación establecidas entre mujeres y hombres en el seno de la sociedad" (Aguilar, 2008, p. 4).

Així doncs, aquest sistema tracta les relacions entre homes i dones establertes per un marc de poder que defineix condicions diferents entre ambdós. El pretext d'aquest és el dualisme entre naturalesa i cultura, ja mencionat anteriorment a la definició de gènere. Simone de Beauvoir (1949), amb la publicació de la seva obra *El segundo sexo*, qüestiona aquesta separació i exposa que home i dona són un constructe social no biològic, juntament amb Judith Butler, qui connota que el dimorfisme sexual és un criteri únicament cultural que fa aquesta diferenciació. Per tant, és en aquest punt on exposen que el sistema patriarcal és la base a partir de la qual s'estableix el sistema sexe-gènere i en conseqüència els rols de gènere desiguals. Cal destacar, l'autora Kate Millet (1970) a la seva obra *Política sexual*, on explica que aquest sistema de funcionament reflecteix les relacions sexuals entre homes i dones com a relacions polítiques, on l'home domina la dona, degut a la incorporació del sistema social patriarcal. Doncs, planteja que s'ha de qüestionar, com se'ns presenten les relacions heterosexuales que articulen poders sexistes i que creen una desigualtat sociosexual, posant el poder en l'home (Millet, 1970). Com bé cita Aguilar, Kate Millet exposa que el patriarcat té dos principis molt clars; "el dominio del macho sobre la hembra y el que ejerce de macho adulto sobre el joven" (Aguilar, 2008, p. 6). Com a culminació d'aquest sistema s'estableix el terme estratificació de gènere. L'estratificació de gènere explica la dominació masculina i la jerarquizació social, com el sistema d'accés desigual a recursos socials, oportunitats i privilegis i el control sobre aquests recursos per raons de gènere (Herrera, 2011). Així doncs, entenem que ens trobem en un sistema patriarcal on es perpetua el model de masculinitat hegemònica i que adquireix un rol més influent en tots els àmbits de la societat (econòmic, laboral, familiar, etc.). A més, aquest es reproduïx en els seus cercles de relació més pròxims, com ara la família, l'escola, la feina, etc. A continuació exposo el desenvolupament i l'adquisició dels rols de gènere en un dels primers espais de socialització dels infants; la família. Com bé argumenta Coral Herrera, al seu llibre *Más allá de las etiquetas*, "En el proceso de crianza, educación y socialización, a niñas y a niños se les muestran unos modelos muy concretos de identidades normativas que utilizan para la construcción de su personalidad" (Herrera, 2011, p. 36).

Els rols de gènere a l'espai familiar tradicional van començar a canviar quan la dona es va incorporar massivament al mercat laboral. Tot i que hi ha dones que sempre han treballat a l'àmbit de l'agricultura en camps de conreu o a la costura i, posteriorment, a les fàbriques, la responsabilitat econòmica requeia sobre l'home, atribuint-li el poder i la gestió de la llar i dels seus membres, únicament sobre la dona. Avui dia trobem parelles on les dues figures es troben actives al mercat laboral, pel que la incorporació de la dona a aquest i la necessitat d'implicar infants i homes en l'organització de la llar ha trencat amb aquesta concepció tradicional i ha esdevingut com un assumpte de caràcter familiar. També cal remarcar que la mirada dels progenitors és absolutament determinant en quant al desenvolupament sexual dels infants.

Tot i això com bé puntualitzen Ajenjo i García Román (2014), al seu article *La transmissió intergeneracional de rols de gènere a la llar*, l'home s'està incorporant de manera molt més lenta a les tasques de la llar no remunerades i, per tant, aquestes es segueixen atribuint a la dona. Com ara la cura dels infants o de les persones grans de la família, la neteja de la llar, la cuina per a la família, etc. Aquest fet, ha estat denominat retard adaptatiu. Tanmateix, com diu Holschild (2012), aquest fet s'anomena revolució inconclusa, en referència a la doble jornada laboral de les dones, degut a que els homes no han acabat d'assumir les tasques domèstiques i de cura. Una doble jornada no reconeguda ni igualitària, ja que, actualment les tasques de la llar no estan reconegudes com a lloc de treball però segueixen recaient, generalment, sobre el rol de la dona (Holschild, 2012).

Degut a aquest fenomen, tal com exposa, Elisabeth Beck-Gemshem (2003), les dones es troben immerses en una individualització intermèdia, ja que per una banda se'ls demana que es facin càrrec de la llar i els seus membres però, d'altra banda, es parla d'adquirir una vida pròpia, fet que dificulta una repartició igualitària de tasques i enredereix deslligar la cura de les dones. En aquest sentit la individualització suposa canviar o desmuntar institucions molt arrelades com la família, les classes socials, etc. En quant a creació de la biografia pròpia de la dona, a partir de l'accés al mercat laboral i a l'educació, l'estructura familiar tradicional es desmunta per a la construcció de la pròpia vida. Tot i això, com diu Beck-Gemshem (2003), és un procés entremig, ja que no s'ha acabat de desmuntar l'organització tradicional familiar, ni el rol de la dona dins aquesta. Doncs, la distribució de les tasques de la llar és un dels àmbits més simbòlics on es reproduïxen els rols de gènere. *“Actituds més tradicionals dels pares serveixen com a predictores d'un comportament més tradicional dels fills . I, en aquest sentit, la divisió del treball no remunerat dins de la llar s'utilitza en molts casos com a indicador”* (Ajenjo i García Román, 2014, p. 3). Diversos estudis també destaquen que el progenitor del mateix sexe que l'infant és qui té més influència sobre la reproducció i la imitació dels rols.

Un altre factor és el nivell educatiu dels progenitors, ja que està directament relacionat amb la transmissió d'actituds igualitàries. Una part destacable de la implicació de l'home en la llar es deu als estudis adquirits per la dona. S'ha demostrat que com més estudis té més autònoma pot ser, ja que accedeix a ofertes laborals estables econòmicament que li garanteixen independència monetària. Com a conseqüència aquesta passa més temps fora de la llar pel que cal implicar a la resta de membres (Ajenjo i García Román, 2014). Així doncs, la dona es forma a través dels estímuls socials, els aprenentatges educatius i formatius, etc. Doncs, quan part d'aquests elements generen desigualtats, la dona es desenvolupa en un rol desigual que transmetrà a les següents generacions perquè totes neixen amb el seu sexe però arriben a esdevenir el seu gènere (López Pardina, 2012).

Es poden destacar les característiques clau de les parelles que no generen i reproduïxen rols desiguals i tradicionals. En primer lloc, la part econòmica, és a dir, ingressos mitjanament alts o alts, de manera estable en el temps i que s'obtingui de treball remunerat i reconegut professionalment per part de tots dos components. Perquè això succeeixi cal que la dona hagi adquirit un nivell d'estudis universitaris o estudis superiors. En segon lloc, la distribució de les tasques domèstiques; pot esdevenir igualitària si ambdós s'organitzen i s'impliquen per igual o, actualment, en altres ocasions, les tasques de la llar recauen en una persona externa, que no obstant això, sol ser una dona. Tot i que els factors exposats anteriorment són més crítics amb l'acceptació tradicional dels rols de gènere, l'actitud dels pares i les mares es cabdal per evitar una transmissió desigual.

Les Violències

Inicialment, abans d'exposar amb profunditat la violència masclista i els seus tipus, cal remarcar que aquesta se sosté sota el **model de l'amor romàntic**, que legitima les relacions de poder. L'amor romàntic s'ha establert com un model de relació que porta implícit la desigualtat per raons de gènere, és a dir, socialment es coneix com l'única manera possible de viure l'amor en parella i que acaba justificant i perpetuant la desigualtat en els rols de gènere (Herrera,2017). També enfoca les relacions des d'un punt màgic i de promesa, moltes vegades fora de les capacitats de les persones i que, per tant, genera frustració quan no l'assoleixes. Aquest enfocament genera mites de l'amor romàntic que dificulten identificar situacions de risc. Alguns dels mites que ens exposa l'estudi de l'Associació Candela i l'Institut Català de les Dones (2015), són:

- Mite de la immediatesa o l'amor a primera vista. Genera por de ser d'una forma que no agradi a l'altre i evita negacions o qüestionaments. Es dona sobretot a l'inici.
- Mite de l'eternitat o l'amor per a tota la vida. És el més present en el cicle de violència, després del moment violent, lligat a les promeses i l'amor etern.

- Mite de la complementarietat o la mitja taronja. Ataca l'autoestima, ja que s'espera a l'altra persona per a que "et completis".
- Mite de la fusió. Inhibeix la llibertat individual, no es reconeixen les necessitats de cada persona ni els gustos perquè no poden estar al marge de la relació, ja que són una unitat.
- Mite de l'exclusivitat o la gelosia com a signe d'amor. Es basa a donar exclusivitat sexo-afectiva.
- Mite del patiment o l'amor fa mal. El model d'amor romàntic passa pel grau patiment i no per la confiança o d'altres valors (Associació Candela, 2015).

A continuació exposaré les diferents **violències** per tal de poder contextualitzar correctament l'objectiu de la creació del projecte. Aquest apartat teòric ens ajuda a conèixer els diferents tipus de violències existents que es donen per raons de gènere. Segons l'Organització Mundial de la Salut (2020), la violència de gènere és aquell acte que sigui o pugui tenir com a resultat dany físic, sexual o psicològic per a la dona, incloent-hi amenaces, coacció o privació de llibertat, tant en la vida privada com en la pública. Es parla de violència contra les dones, masclista o de gènere, ja que és aquella que es dona degut a la discriminació i al desequilibri de poder entre dones i homes (Peña Palacios, 2016).

Existeixen altres termes com violència domèstica o intrafamiliar, però esdevenen menys precisos. No posen tant èmfasi en els aspectes estructurals i es poden confondre amb altres violències. Per exemple, dins la categoria de violència intrafamiliar es recullen tant els casos de violències familiars vertebrades pel gènere en clau estructural, com agressions dins la família no vertebrades per la violència de gènere: agressions que poden fer les dones a membres masculins com fills, germans, pares o parelles. Quan parlem de violència masclista o de gènere, queda clar que l'objectiu d'aquesta és la subordinació de la dona a l'home. Dins de la violència masclista o de gènere, la primera violència a destacar és la física, en la qual es fa un ús intencionat de la força i que té com a conseqüència traumatismes interns o externs en la persona agredida, que poden esdevenir la mort d'aquesta i posa en risc la salut física de la dona i genera greus conseqüències, com ara ansietat, humiliació, pànic, etc. (OMS, 2012).

En quant a la violència sexual, he extret la definició de la *Llei 5/2008 del dret de les dones a erradicar la violència masclista*, que més endavant es desenvoluparà, ja que és clau en el procés cap a l'erradicació de la violència masclista. Així doncs, la violència sexual es tracta de qualsevol acte, de contacte sexual, que amenaça el dret de la dona a decidir sobre la seva sexualitat; assetjament, intimidació, abús, explotació o coacció, dins o fora de la parella (Parlament de Catalunya, 2008). En tercer lloc, destaco la violència psicològica, reconeguda com a tal des de fa pocs anys. S'entén com qualsevol acte o conducta intencionada que menysprea i produeix patiment, així com un intent de controlar les accions i decisions de la dona. Per exemple, cridar,

insultar menysprear, fer xantatge, aïllament, etc. Aquesta produeix danys psicològics i emocionals en la persona que poden esdevenir molt greus (Larrosa, 2010). La violència simbòlica és la més complexa d'erradicar i de les menys reconegudes com a violència. Consisteix en missatges, estereotips i valors de desigualtat cap a les dones, que es reproduïxen en una societat i que les pròpies dones acaben incorporant com a propis. És aquí on entra en joc la naturalització de rols de gènere que subordinen la figura de la dona i pel qual és essencial proporcionar eines als infants per tal de detectar aquesta violència, entre d'altres.

Tal i com exposa Pierre Bourdieu (1998), a la seva obra *La dominación masculina*:

He visto en la dominación masculina, y en la manera como se ha impuesto y soportado, el mejor ejemplo de aquella sumisión paradójica, consecuencia de lo que llamo la violencia simbólica, violencia amortiguada, insensible, e invisible para sus propias víctimas, que se ejerce esencialmente a través de los caminos puramente simbólicos de la comunicación y del conocimiento (p.5).

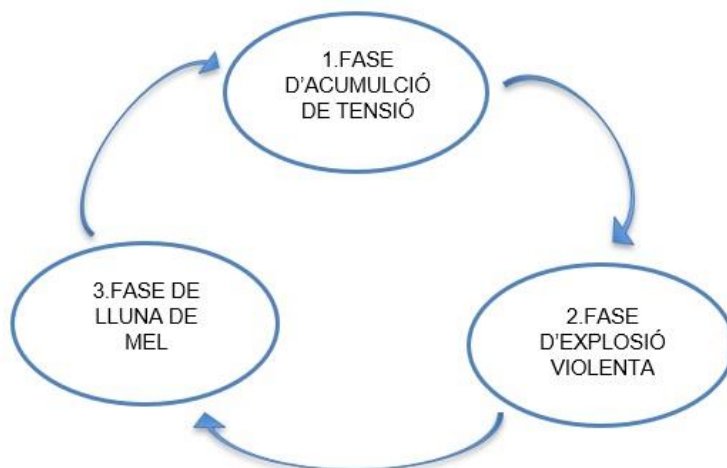
En quant a violència laboral, entenem que és la que dificulta o impossibilita l'accés de les dones a posicions laborals elevades d'alta responsabilitat, juntament amb la desigualtat o bretxa salarial entre homes i dones. Aquesta és una de les violències més comunes i menys visibles arreu del món. Al mateix nivell, trobem la violència institucional que impedeix o dificulta el dret a accedir a la vida pública o exercir certs drets, per part de les autoritats. La violència institucional està molt vinculada a la victimització secundària que pateixen les dones que han sofert violència masclista. Per últim, la violència econòmica. Es tracta d'accions que limiten o busquen la pèrdua de recursos econòmics de la dona, és a dir, pretén controlar o privar de diners a la dona per tal que no pugui viure de forma autònoma. Aquesta tipologia de violència es reflecteix en els següents apartats en la prioritització de necessitats que es realitza per al projecte pilot, com ara, la incorporació de la dona al mercat laboral o els riscos de pobresa de les dones, i a més, es veu reflectida amb un seguit de dades contrastades (Parlament de Catalunya, 2008). Per finalitzar l'apartat de les violències, exposaré breument el cicle de la violència masclista, ja que considero que és important conèixer com es desenvolupa. *“El Cicle de la Violència reflecteix la forma en què l'agressor es comporta en cadascuna de les etapes del procés violent”*(Ajuntament de Barcelona, 2018, p. 10). Un dels elements que fa molt difícilós trencar amb el cicle són l'esperança, la por i l'amor, per part de la persona que pateix la violència, ja que creu que és correcte el que succeeix o que ha estat esporàdic i no cal fer res, a causa d'aquestes tres emocions predominants.

Quant a les fases del cicle de violència masclista, destaquem tres moments que es troben esquematitzats a continuació (veure figura 1). La primera fase es caracteritza per violència psicologia, verbal i/o econòmica. En aquesta fase predomina d'incertesa, degut a la fluctuació de

l'agressor i a les amenaces de trencar o abandonar la relació, la víctima no sap que pot succeir i tem perdre la relació afectiva. També anomenada fase d'acumulació de tensió, ja que, es donen fets detonants i actes de tensió, és a dir, arguments o actes que generen l'agressió (Pérez, Marcela, Calvera i Freddy, 2013). El segon moment que es dona en aquest cicle, ja es tracta de la violència masclista entesa com a acte d'agressió física o sexual, en aquest cas, contra la parella. Per tant, es caracteritza per la violència, és a dir, aquell acte que realitza l'agressor vers la víctima i per l'autodefensa, on la víctima intenta protegir-se d'aquests actes violents, tot i que la defensa no és quelcom que sempre mostrin les víctimes. I per últim, la tercera fase. Alguns autors/es inicien el cicle de la violència en la fase de lluna de mel, quan tot sembla perfecte i encara no hi ha hagut agressions. També apareix després com a reconciliació a partir de promeses i de canvis per part de l'agressor, on tot torna a semblar perfecte, un cop ja hi ha hagut agressió. Es caracteritza per l'arrepentiment que mostrar l'agressor. La víctima creu que la situació no es tornarà a repetir. Certament, l'agressor pot fer creure a la víctima que és ella qui ha de canviar el seu comportament; és aquí on apareix el sentiment de culpabilitat. Per tant, passa per alt la violència patida i assumeix part o tota la responsabilitat (Pérez et al, 2013).

Tanmateix, al tractar-se de fets cíclics, la víctima, pren aquestes fases com quelcom quotidià i integra la violència com a estratègia de resolució de conflictes. Com a conseqüència, es genera dependència, a la persona i a la relació que s'ha establert entre ambdós, evitant trencar aquest cicle per no perdre la relació. En alguns casos, el cicle es trenca per estímuls externs a la parella o perquè la mateixa víctima canvia l'imaginari que ha creat entorn la seva parella, és a dir, se n'adona que les promeses no es compleixen i la violència perdura i no és quelcom sa (Pérez et al; 2013).

Figura 1. Cicle de la violència domèstica. Elaboració pròpia a través de les dades de Pérez, Calvera i Freddy, 2013.

Per tancar el marc teòric, s'exposaran alguns termes que cal conèixer. Tot i que no es treballaran directament i amb profunditat degut a les característiques del projecte, es considera que són termes rellevants entorn la temàtica de gènere. A més, en el cas que el projecte s'ampliés i no fos únicament un projecte pilot, es farien sessions d'intervenció per aprofundir-hi. En primer lloc, el **micromasclisme**. Els micromasclismes són actes de poder "de baixa intensitat" que es produeixen en el quotidià, de l'home sobre la dona. Tal i com molt bé exposa l'Associació Candela, juntament amb l'Institut Català de les Dones, els micromasclismes són "microabusos i microviolències que procuren que l'home mantingui la seva posició de gènere creant una xarxa que subtilment atrapa la dona" (Associació Candela, 2015). A continuació s'exposen breument les diferents tipologies de micromasclismes que existeixen dins la parella. Certament hi han d'altres fora de la parella, incorporats a l'estructura social. Com bé descriu Luis Bonino (1996), recollit a l'estudi de l'Associació Candela, existeixen 3 tipus de micromasclismes en la parella. El primer és el coercitiu, on l'home fa ús de la seva força, moral psicològica, física o econòmica per controlar la dona. El segon són aquells actes anomenats encoberts, ja que l'home oculta l'objectiu de domini, com ara la maternització de la dona o la delegació de treball de cura com quelcom natural que només pot fer una dona. Per últim, els micromasclismes de crisi, que surten a la llum quan la dona s'apodera més en la relació, com ara distanciar-se, demanar un temps, etc, perquè ella reclama igualtat.

MARC LEGAL

Àmbit internacional

Respecte al marc legal internacional, cap a destacar diferents ítems legislatius que emmarquen les violències i la desigualtat de gènere a nivell macro i que han esdevingut importants al llarg del temps. En primer lloc, la Conferència de Drets Humans, de Viena, del 1993, exposa que els drets humans universals integren els drets de les dones i dels infants, a partir d'on comença a tractar l'eliminació de la violència contra les dones, tant en la via pública com en la privada. Pocs anys després, la Declaració de Beijing, del 1995, és un dels documents més complets realitzats a la IV Conferència Mundial sobre les Dones. Aquesta declaració clau està fonamentada a partir de dades extretes i recollides en conferències d'anys anteriors, com per exemple la Declaració de Viena (1993), entre d'altres. Per primera vegada inclou la definició exacte de violència de gènere, entesa com aquell acte de violència basat en el gènere que crea o pot generar danys físics, sexuals o psicològics incloent amenaces, coacció, així com, la privació de la llibertat de manera arbitrària, tant en la vida pública com en la privada. Altrament, la Declaració de Beijing (1995), exposa per primera vegada les causes de la violència de gènere com estructurals (Parlament de Catalunya, 2008). L'any 2001, la Resolució de la Comissió de Drets Humans de

les Nacions Unides 2001/49, recull que es condemnarà la violència masclista, destacant, sobretot, la que es produeixi en contextos de conflicte armat (Fernández Cuadrado & Roig, 2013).

També, val la pena destacar reculls més actuals a nivell internacional, un dels 17 objectius de desenvolupament sostenible que es van aprovar a l'Assemblea General de les Nacions Unides (2015). Aquests objectius han d'estar a l'agenda 2030. Doncs, l'objectiu de desenvolupament sostenible número 5 (ODS 5) vol aconseguir la igualtat de gènere i apoderar totes les dones i nenes. Per exemple, proposa com acció per assolir l'objectiu, posar fi a les formes de discriminació o eliminar totes les violències contra les dones. Els ODS, són avenços sociopolítics molt importants amb els quals els governs han d'estar compromesos per desenvolupar-los de manera adient. D'aquesta manera el meu projecte va en acord amb l'ODS 5 i facilitarà a un nivell més petit desenvolupar aquests objectius.

Àmbit europeu

La Resolució del Parlament Europeu del 1997, anomenada *Tolerància zero davant la violència contra les dones*, així com la Decisió marc del Consell d'Europa del 2001, recullen i incorporen *l'Estatut de la víctima en el procés penal*, és a dir, exposen la rellevància que té evitar la victimització secundària i inclouen la necessitat de generar serveis de suport a la víctima i serveis especialitzats (Parlament de Catalunya, 2008). També a nivell europeu, durant gairebé amb la mateixa temporalitat, es realitza el Tractat de Niça, que entra en vigor l'any 2003. Signat pels països membres de la Unió Europea l'any 2001, incorpora la importància de realitzar actuacions per afavorir la participació activa de les dones al mercat laboral. Pocs anys després, la Directiva 2006/54/CE del Parlament Europeu i del Consell, l'any 2006, documenta "el principi d'igualtat d'oportunitats i igualtat de tracte entre homes i dones en afers de treball i ocupació" (Parlament de Catalunya, 2008).

És rellevant, ja que aporta mesures que ajuden a eliminar la discriminació per motius de gènere en àmbits laborals, així com, la prevenció de l'assetjament sexual a la feina. Complementat, l'àmbit laboral, on es comença a reconèixer la desigualtat de gènere, trobem el Tractat de Funcionament de la Unió europea (TFUE), que a nivell europeu reuneix condicions d'igualtat laboral. Per exemple, l'article 157, prohibeix discriminar una persona per raó de sexe quant a la remuneració d'un mateix treball o un treball d'igual valor. Aquest article pretén combatre la gran bretxa salarial a nivell europeu (Ajuntament de Barcelona, 2015).

Pel que fa a violències masclistes, el Conveni del Consell d'Europa (2011), que tracta la prevenció vers la violència contra la dona i la violència domèstica. I per últim destaco les

directives europees, és a dir, les normatives de dret comunitari que obliguen a complir les lleis de la Unió Europea en els terminis establerts. La Directiva 2000/78/CE del Consell de l'any 2000, Directiva del Consell 2004/113/CE de l'any 2004 i la Directiva 2006/54/CE del Parlament Europeu i del Consell de l'any 2006. Aquestes tracten la igualtat d'oportunitats en el món laboral, així com un tracte igualitari i adient, elements molt importants per acabar amb la desigualtat de gènere en aquest àmbit tan decisiu i fins fa poc, no reconegut.

Estat Espanyol

Pel que fa a nivell de l'Estat espanyol, un dels elements que connoten més avenç en quan a qüestions de gènere, és la Convenció sobre els drets polítics de la dona, un important tractat internacional de l'ONU. Aquesta es va aprovar per aquest organisme al 1952 i va ser subscripta més tard, per l'Estat Español el 14 d'abril de 1974, que un cop finalitza la dictadura si adhereix. Cal remarcar que emmarca els drets de la dona en quant a l'àmbit polític, és a dir, perpetua la igualtat en quan a l'exercici dels drets polítics (Ajuntament de Barcelona, 2015). També destaco, la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona (CEDAW), aprovada el 18 de desembre de 1979 i aplicada per l'Estat Español el 16 de desembre de 1983. Aquestes lleis plantegen accions per afavorir la igualtat entre ambdós gèneres, tot i que fa alguns anys de la seva aprovació encara ara falta aplicar-les per complet (Ajuntament de Barcelona, 2015). El primer Pla de l'Estat d'acció contra la violència domèstica de 1998, on es regulen per primer cop mesures penals i processals que generen canvis importants en la legislació (Parlament de Catalunya, 2008).

Quant a ítems legislatius de més actualitat, val la pena destacar, la Llei orgànica 11/2003, la Llei orgànica 15/2003 i la Llei 27/2003, que presenten mesures de seguretat en quant a violència de gènere, violència domèstica i regulen la protecció de les víctimes en aquests casos. La Llei orgànica 1/2004, és la primera que dóna resposta de manera global, és a dir, en l'àmbit social, laboral, sanitari i penal, a les violències que hi ha contra les dones en la parella (Parlament de Catalunya, 2008). Actualment existeix *El Pacto de Estado contra la violencia de género*, actualitzat l'any 2019, que pretén erradicar la violència de gènere a l'Estat Espanyol. La qüestió de la llei 2004 és que, tot i ser pionera a nivell europeu, limita la violència de gènere en l'àmbit de la parella o exparella i per tant, n'exclou d'altres. El Pacte Nacional del 2017 amplia el concepte de víctima en actes com les violacions per persones que no mantenen una relació parella o exparella amb la víctima, així com la mutilació genital femenina, matrimonis forçats, etc. A més a més, inclou amb més força la protecció als fills i filles de dones que han patit violència de gènere per part de la parella o exparella (Gobierno de España, 2019).

Catalunya

A Catalunya, la Llei 11/1989, crea l'Institut Català de les Dones, on es començaran a realitzar diversos plans que busquen la igualtat d'oportunitats i volen treballar la prevenció de la violència masclista. Per exemple, és destacable el "Pla integral de prevenció de la violència de gènere i d'atenció a les dones que la pateixen" (Parlament de Catalunya, 2008). A partir d'aquí, anys després, l'any 1998, es recull el primer protocol que atén la dona maltractada dins l'àmbit de la llar. Tot i tenir mancances, va esdevenir una guia de millora. Com a evolució legislativa, el Programa per a l'abordatge integral de les violències contra les dones de 2007, inclou que s'ha de reconèixer el dret de les dones com a ciutadanes i exposa un element conceptual molt important; "remarcar el sistema patriarcal que sosté i legitima les violències."(Parlament de Catalunya, 2008, p.22).

Una de les lleis més notables quant a erradicació de la violència masclista, és la Llei 5/2008 del 24 d'abril; *del dret de les dones a erradicar la violència masclista*. Es considera imprescindible aprofundir en aquesta llei, ja que emmarca a nivell legal, l'elaboració del projecte en la seva totalitat i recull la finalitat última que es vol assolir amb l'elaboració d'aquest. Com bé s'exposa en el preàmbul de la mateixa llei, la finalitat d'aquesta recau en establir mecanismes per poder acabar amb la violència masclista que pateixen les dones i, per tant, que puguin desenvolupar els seus drets amb plena autonomia. D'aquesta manera, "Es tracta, en definitiva, d'enfocar el fenomen de la violència masclista com un problema vinculat al reconeixement social i jurídic de les dones."(Parlament de Catalunya, 2008, p.17). La Llei 5/2008, *del dret de les dones a erradicar la violència masclista* tracta les polítiques públiques que intervenen en el sector educatiu i potencia la coeducació; ítem essencial en la prevenció de la violència masclista. Pel que és important, tenir molt present el que recull i reconeix aquesta llei i per la qual, s'articulen molts programes o plans d'actuació. Seguint aquesta línia, la Llei 12/2009, quan parla de la coeducació exposa la rellevància de potenciar la igualtat real i efectiva com a principal element de guia del sistema educatiu de Catalunya. Per exemple, és important destacar el Pla per a la igualtat de gènere en el sistema educatiu del 2015 que pretén promoure en la seva totalitat la coeducació (Parlament de Catalunya, 2008).

La Llei conté quatre títols i el projecte *Girem la truita*, s'adhereix el títol II que regula "la prevenció, la detecció i l'erradicació de la violència masclista." Tot i que d'altres capítols, com el 3, que parla de l'elaboració de programes d'intervenció integral creats per l'Institut Català de les Dones, o el capítol 4, que obliga de manera exhaustiva a la Generalitat a implementar models integrals per a la intervenció a través d'una xarxa de serveis que donen resposta a les situacions de violència masclista. A Catalunya, existeix la Llei 17/2015, d'igualtat efectiva de dones i homes, que pretén

acabar amb aquesta desigualtat entre els diferents gèneres, basant-se en l'actual societat democràtica que vol desfer el sistema patriarcal. És l'evolució de la llei orgànica 3/2007 per a la igualtat efectiva de dones i homes a nivell estatal (Ajuntament de Barcelona, 2015). Aquesta llei aporta diferents marcs en els quals s'ha d'aplicar per potenciar la igualtat i diferents accions que ajuden a implementar-la. Certament proporciona un marc legal ampli que genera grans avenços pel que fa a igualtat de gènere, tot i que cal seguir treballant per aplicar correctament aquesta llei. Per exemple, l'Article 2 de la llei 17/2015, tracta la distribució justa dels drets, oportunitats i recursos entre els homes i les dones. Els drets i processos legals, un 12% de les dones que pateixen violències masclistes no denuncien degut a la durada i la duresa del procés judicial posterior (Enquesta de violència masclista a Catalunya, 2010). En quant a documents legislatius més actualitzats, l'Estatut de Catalunya (2016) fa un abordatge concret sobre les violències masclistes. Val a destacar, l'article 19 que recull el dret al "lliure desenvolupament de la personalitat i la capacitat personal, i viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures d'explotació, maltractaments i tot tipus de discriminació" (p. 26). Així com, per exemple, l'article 41.3, que vol assegurar que s'abordin de manera integral les diferents violències existents contra les dones i, també, els actes discriminatoris i sexistes (Parlament de Catalunya, 2016).

Barcelona

A nivell més micro, Barcelona, treballa la transversalitat del gènere amb diferents elements de caràcter legal, com ara la *Mesura de Govern: La transversalitat de gènere a l'Ajuntament de Barcelona* (2015), les *Directrius per a l'elaboració de les normes municipals* (2015), i en el *Pla per la Justícia de Gènere de l'Ajuntament de Barcelona (2016-2020)* (Ajuntament de Barcelona, 2015). D'altra banda, la Diputació de Barcelona, es va comprometre amb els 17 objectius de desenvolupament sostenible que es van aprovar a l'Assemblea General de les Nacions Unides de l'any 2015. Exposat anteriorment en el marc legal a nivell internacional.

DIAGNÒSTIC

Detecció de les necessitats

Seguidament es tracten les necessitats i la realització d'una detecció a nivell macro per tal de poder ajustar posteriorment el projecte a nivell micro, en contextos on es donin aquestes necessitats de manera general però es pugui adaptar la intervenció a les necessitats més concretes del context específic on s'apliqui. Tal i com s'aprecia a l'Annex 1 Qüestionari de recollida d'informació per acotar el diagnòstic, s'ha elaborat l'esquelet d'una eina de recollida de dades diagnòstiques que possibiliten adaptar-se molt més concretament al context específic en

el qual s'aplica el projecte *Girem la truita*. Aquesta tipologia de recollida de dades aporta flexibilitat a un projecte que es pot implementar en qualsevol context amb infants.

Les necessitats que presenta Catalunya de la desigualtat per raons de gènere són diverses i n'he destacat les necessitats següents, que jerarquitzaré per tal de realitzar una correcta justificació i un pronòstic adequat, és a dir, les següents necessitats es prioritzen en base a l'objectiu final del projecte, sobre la prevenció i detecció de la violència masclista. La primera necessitat és clarament la violència masclista. Vist que les necessitats següents s'articulen degut a una gran desigualtat per raons de gènere, vull destacar aquesta necessitat perquè com es veurà a l'apartat 3.3; qualsevol tipus de violència cap a les dones pel fet de ser dones, és a dir, per raons de gènere, és violència masclista. D'aquesta manera com bé defineixen Cuadrado i Roig (2013), "Qualsevol relació violenta és una relació de domini, control i abús d'una persona sobre l'altra"(Cuadrado i Roig, 2013, p.19). La persona abusadora se sent legitimada per obligar a fer qualsevol cosa a l'altre persona que aquesta no faria per voluntat pròpia, així com agredir-la, tan física, psíquica, sexual o econòmicament. En relació a la base teòrica, com bé s'argumenta a l'apartat de Les violències, s'exposa quines tipologies de violències masclistes es donen avui dia i com és el cicle de la violència. Entenent, d'aquesta manera, que la primera necessitat macro i micro és prevenir i detectar, per erradicar, qualsevol tipus de violència masclista, ja que no només es tracta d'un acte violent sinó que és la conseqüència final d'un seguit de desigualtats que atempten directament contra els drets bàsics de les dones, com es veurà en les següents necessitats i que, fins i tot, pot acabar amb les seves vides.

Enllaçant amb el diagnòstic, com s'ha exposat, l'anàlisi global que s'ha realitzat, per tal de desenvolupar el projecte el més acurat possible, es realitzarà un altre diagnòstic micro al grup diana, és a dir, als infants d'entre sis i nou anys participants del projecte. Tal i com s'aprecia a la primera Unitat didàctica i al qüestionari per a les/els professionals, es pretén conèixer quines són les necessitats en quant a desigualtat de gènere del grup diana, per així avançar en la línia adequada d'intervenció, vinculant els aspectes més macro aquí explicats, amb el més micro.

Seguidament, les necessitats s'exposen jerarquitzades d'acord amb l'objectiu últim del projecte i en com aquestes acaben generant violència masclista. Per això s'han de detectar, prioritzar i treballar, en aquest ordre, des de la coeducació i la socialització, per finalment prevenir-la. Com a segona necessitat aquestes sorgeixen de l'anàlisi de la demografia i té a veure no només en la composició familiar sinó en la desigualtat de gènere en relació amb el treball remunerat. Com se sap, la demografia és una disciplina important que estudia com són les poblacions. A Catalunya, hi viuen 7.619.494 persones (registrades pel padró) de les quals 4.732.732 són persones registrades amb sexe masculí i 3.886.762 són persones registrades amb sexe femení (Institut d'Estadística de Catalunya, 2019). Un cop coneixem el nombre de persones que resideixen a Catalunya, vull destacar una dada significativa, els matrimonis i les parelles de fet,

principalment parelles heterosexuales però també homosexuals, ja que la transmissió desigual de rols està present d'igual manera. Considerant l'enfocament teòric i recuperant el marc teòric és important conèixer aquesta dada, ja que centro part de la transmissió dels rols de gènere dins del nucli familiar, sense descartar que es puguin reproduir en altres espais de socialització. Durant l'any 2018 els matrimonis del mateix sexe han baixat un 7'9% i l'edat en la qual es realitza a augmentat. Els homes tenen una mitjana d'edat per casar-se als 37 anys i les dones als 35 anys, tant en matrimonis homosexuals com heterosexuales. Si comparem aquestes dades amb l'any 2008, és a dir, deu anys enrere veiem com la mitjana d'edat es redueix, als 34 anys en els homes i als 32 en les dones (Institut d'Estadística de Catalunya, 2018). En relació a les parelles de fet, s'observa el mateix fenomen, és a dir, l'augment de les edats, tant en homes com en dones. Val a destacar que també és a la mateixa franja d'edat aproximadament; dels 35 als 39 es produeixen més unions de parelles de fet (Institut d'Estadística de Catalunya, 2018). Pel que s'observa que cada vegada es dona en una edat més alta. Aquest fet es deu per dos factors, l'augment dels anys d'estudis (FP, graus, postgraus, màsters...) i la incorporació de la dona al mercat laboral. Amb els anys, en feines més qualificades que els han suposat més anys d'estudis, pel que contraure matrimoni ha deixat de ser una prioritat en la majoria dels casos. Tot i això, les dones es casen més joves que els homes per diferents raons, val a destacar, l'edat de fertilitat per a poder tenir fills/es, entre d'altre. En quant a la incorporació de la dona al mercat laboral, la precarietat laboral predomina. Elles tenen feines poc remunerades, poc valorades i de poques hores, en comparació als homes. Per això és un dels àmbits on hi ha més desigualtat per raons de gènere (Bodelón i Gimenez, 2008).

Contrastant les dades d'atur, destacar la inactivitat de la dona és superior a la dels homes, sobretot entre el 45 i els 64 anys d'edat, franja on també hi ha més població i que un 74'5% de les persones que treballen a mitja jornada són dones. Tal com es remarca a la recerca del Consell de Treball Econòmic, *"Un percentatge important de dones roman fora de l'activitat laboral per causa de les seves responsabilitats familiars"* (Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya, 2008, p.4)¹. Per tant, tot i que els indicadors ens diuen que la situació d'estudis i laboral de la dona ha millorat i s'està separant de les responsabilitats socials de crear una família i d'exercir el rol que això comporta, encara hi ha un alt percentatge lligat aquest rol de cura. Aquest tant per cent de dones inactives gira en torn els 50-55 anys perquè s'han dedicat a la criança o la cura de persones dependents (Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya, 2008). Segons les dades obtingudes al Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya (2008), les dones tendeixen aturar la seva carrera professional en l'època de ser mares. Les

---

¹ Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya (2008). Val a destacar la validesa i rigorositat d'aquest recull tot i ser de l'any 2008, ja que les dades ajuden a contrastar, amb l'any 2018, la constant reproducció de les desigualtats.

que tenen estudis baixos o mitjans els costa més reincorporar-se al mercat laboral després de la maternitat o tenen feines més precàries. Tot i això, el nivell d'estudis obligatoris és més alt en les dones però aquest fet no reverteix directament en situacions de més estabilitat laboral i econòmica com es veurà tot seguit.

La tercera necessitat està directament relacionada amb l'anterior; els estudis. El 79'5% de dones entre 20 i 24 anys han finalitzat els Estudis Secundaris Obligatoris i els homes en un 70'8%, l'any 2018. Així com un 21'5% d'homes van abandonar els estudis de manera prematura en comparació a un 12'5% de dones (Institut d'Estadística de Catalunya, 2018). Pel que fa als estudis més avançats, veiem que hi ha 113.447 dones matriculades al sistema universitari de Catalunya i 95.064 homes, dels quals s'han titulat durant el curs 2017/18, 29.518 dones i 21.791 homes (Institut d'Estadística de Catalunya, 2018). Per contra, veiem que la taxa de risc de pobresa és 5'7% més alta en les dones. El fet que hagi augmentat el nivell d'estudis entre les dones, superant als dels homes, no s'ha traduït directament en una major estabilitat laboral. També es deu a la desigualtat de permanència en el mercat de treball, és a dir, tal i com dèiem anteriorment, les dones abandonen el mercat laboral o accepten feines de menys jornada degut al seu rol social, de cura i reproducció. Així com a la desigualtat salarial per raons de gènere, la segregació horitzontal i vertical i efectes com el sostre de vidre i altres elements de contractació que són inferiors en les dones (Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya, 2008).

Tal i com explica la sociòloga Iolanda Fresnillo (2018), al seu estudi de *La feminització de la pobresa*, la crisi econòmica i les polítiques de retallades socials han provocat un augment de la pobresa arreu del món. Les xifres globals però, amaguen una realitat que, segons els experts, no és immediata i que surt a la superfície temps més tard: el major impacte de la crisi en les dones. Un fet que es produeix degut al sistema social patriarcal imperant i a un sistema econòmic capitalista que no ofereix respostes per fer front a la pobresa (Fresnillo, 2018). També és important destacar que el rol de poder i de lideratge el segueixen tenint els homes, sobretot a nivell professional i que es manté la idea de que l'home fa treball productiu i la dona reproductiu. “Una de les conseqüències d'una trajectòria laboral d'aquestes característiques és que les dones estiguin poc representades en ocupacions i càrrecs de responsabilitat” (Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya, 2008, p.8). Per tant, la gran majoria de dones estan qualificades per poder-se desenvolupar professionalment de manera exitosa però a l'hora són la població amb més risc i més precarietat.

Ubicació del projecte

La ubicació de la recerca no esdevé un lloc concret, ja que amb la realització del cos del projecte es podrà extrapolar a qualsevol context socioeducatiu amb infants d'entre 6 i 9 anys. Tot i no

ubicar el projecte socioeducatiu en un context concret, l'exemplificaré de manera exhaustiva a través de l'entitat Casal dels Infants i com es podria traspasar l'esquelet del projecte a altres espais educatius, com ara escoles, entorns escolars o Centres Oberts. D'aquesta manera es poden treballar des de les necessitats a nivell més macro, establertes anteriorment, a necessitats concretes de cada ubicació perfilant i adaptant-les segons les característiques de l'entorn i de la població participant. La primera recollida d'informació es realitzarà de dues formes, a través d'eines de recollida de dades que contestaran les referents dels infants i a partir de l'observació d'aquests en les primeres activitats. L'exemple a partir del qual començaré a ubicar el projecte és el Casal Obert Infantil Llefià de Badalona. Aquest està ubicat a l'edifici anomenat "La Betsaida", al carrer de les Monges, 2-6, 08913, Badalona. El recurs es troba dins la Cartera de Serveis socials, com a Centre Obert. El barri on està situat és Llefià, un barri molt característic de Badalona. La ciutat de Badalona, té 220.440 habitants, registrats l'any 2018. Està situada a l'extrem oriental del Barcelonès, entre la serralada litoral la Serra de Marina i el mar Mediterrani. Limita amb Sant Adrià del Besòs pel Sud-oest, a l'Oest es troba Santa Coloma de Gramenet, al Nord Montcada i Reixac i Sant Fost de Campsentelles, al Nord-est limita amb Tiana i Montgat i al Sud-est el mar Mediterrani (Auditoria ambiental de Badalona, n.d.).

A nivell de població, com a la majoria de les ciutats de Catalunya, està patint un envelliment de la població i la Renda Bruta Familiar Disponible (Rbfd) per habitant de Badalona (80,7) és clarament inferior a la del Barcelonès (100,1) i a la de Catalunya (100), element que es reflecteix al barri de Llefià (Auditoria ambiental de Badalona, n.d.). Cal destacar que Badalona es divideix en 34 barris. Pel que fa a Llefià, cal dir que formalment el barri s'anomena Sant Joan de Llefià i forma part del Districte IV de Badalona. Està consolidat per un 50,2 % d'homes i un 49,8% de dones, és un barri multicultural amb orígens de la població molt diversos (Ajuntament de Badalona, 2015). En primer lloc, predominen les persones originàries d'Espanya i en segon lloc del Pakistan, però hi ha fins a 33 països d'orígens diferents (Ajuntament de Badalona, 2015). D'altra banda, és un dels barris amb més densitat de població per quilòmetre quadrat, juntament amb el barri de Sant Roc. Val a destacar el *Pla d'igualtat 2014-2017*, de l'Ajuntament de Badalona. Exposa que "Les dones ateses per violència de gènere la majoria d'elles tenen entre 26 i 35 anys, procedents de Badalona, casades, amb estudis d'EGB, amb un o dos fills/es, assalariades o mestresses de casa. Els barris d'on procedeixen més dones són La Salut i Llefià" (Ajuntament Badalona, 2017, p.74). La ciutat disposa, a més del *Pla d'igualtat 2014-2017*, que actualment s'està actualitzant, altres circuits per atendre a les dones en situació de violència masclista, com ara *Circuit i Protocol d'Atenció a la Dona víctima de violència domèstica a la Ciutat de Badalona* (Ajuntament Badalona, 2017).

Establiment justificat de les prioritats a partir de les necessitats detectades i pronòstic.

Per prioritzar les necessitats he realitzat un procés de recerca i contrast d'informació a nivell de Catalunya. Les fonts de dades sobre desigualtat de gènere eren diverses, calia fer una tria de fons fiables i amb dades contrastades, pel que finalment les estadístiques de l'INE, els estudis de la Generalitat de Catalunya, de la Diputació de Barcelona, de l'Ajuntament de Barcelona i l'Observatori d'Igualtat de Gènere, em van proporcionar una base àmplia d'informació, a partir de la qual vaig començar l'establiment de les prioritats.

Tanmateix, la revisió bibliogràfica d'autors/es i teories sobre el desenvolupament infantil, l'aprenentatge, el sistema familiar, entre altres, em van permetre acotar les necessitats a l'estructura i la finalitat del projecte. En tant que tots els infants passen pels mateixos processos de desenvolupament, tot i que després la part ambiental influència en la creació de la identitat i la persona. Partint d'aquesta breu base, he detectat que el 48 % de dones de Catalunya han patit algun fet greu de violència masclista durant l'any 2016; aquest tant per cent no inclou comentaris despectius, gestos sexuals ni exhibicionisme. Pel que s'observa que esdevé una necessitat global (Generalitat de Catalunya, 2018). La prevenció de la violència masclista evita normalitzar la desigualtat per raons de gènere i treballa abans que aparegui aquesta desigualtat i quan ja s'ha donat. Prioritzar la violència masclista com a primera necessitat és clau, ja que hi ha dones que han estat assassinades per raons de gènere. Doncs aquest fet és l'expressió última i, per tant, més greu de la desigualtat de gènere, pel que cal tractar aquests fets des de la infància per poder evitar aquesta tipologia de successos. Per poder abordar les diferents circumstàncies específiques, continuo la prioritització des de la perspectiva global. En segon lloc, la desigualtat en el mercat laboral. Actualment la bretxa salarial entre homes i dones se situa al 20'4%, és a dir, una diferència de 6.000 euros anuals (Generalitat de Catalunya, 2019). Aquesta desigualtat econòmica ve causada per diferents motius, tant socioculturals com estructurals, pel que començar a detectar com es va creant el camí cap a la desigualtat econòmica per motius de gènere és fonamental per erradicar-ho i evitar-ho. En conseqüència destaco la tercera necessitat que vull prioritzar, el risc de pobresa, que ve provocat pel desencadenament de diferents circumstàncies socioeconòmiques i estructurals. "La taxa de risc a la pobresa total a Catalunya és del 20,0%, per a les dones és del 20,7%, quasi un punt i mig per cent més que la dels homes (19,3%)" (Observatori de la Igualtat de Gènere, 2018, p.25). Considero molt necessari dur a terme el projecte, doncs, tal i com he pogut contrastar, educar en la igualtat de gènere i treballar la prevenció de la desigualtat és clau per erradicar-la en els diferents àmbits de la vida diària i, així acabar amb les necessitats, causes i conseqüències que la genera.

FORMULACIÓ DEL PROJECTE

A continuació es presenta la fitxa de formulació del projecte socioeducatiu *Girem la truita*. La fitxa resum, recull els elements essencials que cal conèixer per comprendre la finalitat del projecte. Posteriorment aquests ítems són desenvolupats breument per acompanyar millor en la comprensió dels diferents apartats que componen el projecte.

Fitxa de formulació del projecte.	
Definició del projecte	Projecte socioeducatiu sobre la prevenció i detecció de la desigualtat de gènere i de la violència masclista. Acció educativa basada en la coeducació i l'aprenentatge significatiu en infants de 6 a 9 anys d'edat.
Nom o títol	Girem la truita
Pla o programa	Casal dels Infants. Centres oberts. Veure esquema a la figura 2.
Descripció	Projecte dissenyat per realitzar; una fase de difusió a serveis socioeducatius, una fase de detecció de necessitats acotades a l'entorn i una fase d'acció i intervenció educativa articulada en sis sessions (en dues franges horàries si és necessari degut al volum de participants). Recollida de dades de procés i final per realitzar una avaluació completa i plantejar línies de futur.
Destinatari	Com a màxim 20 infants per grup/sessió d'entre sis i nou anys d'edat. El mateix grup o grups diana des de l'inici al final de les sessions. També es pot realitzar si el grup és de 15. Com a màxim s'atenen dos grups de 20 a la vegada.
Objectiu general	Prevenir la desigualtat de gènere i la violència masclista en infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts.
Objectius específics	1. Donar eines perquè els infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts, coneguin la construcció dels rols de gènere i detectar la desigualtat en aquesta construcció. 2. Donar eines perquè els infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts, esdevinguin crítics i identifiquin la desigualtat per raons gènere. 3. Donar eines perquè els infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts, siguin crítics i identifiquin la violència masclista.
Estratègies per a l'acció	1. Construcció del Gènere 2. Identificació de les Violències masclistes
Pressupost/finançament	2.194,58€

Figura 2: Fitxa resum de formulació del projecte. Elaboració pròpia.

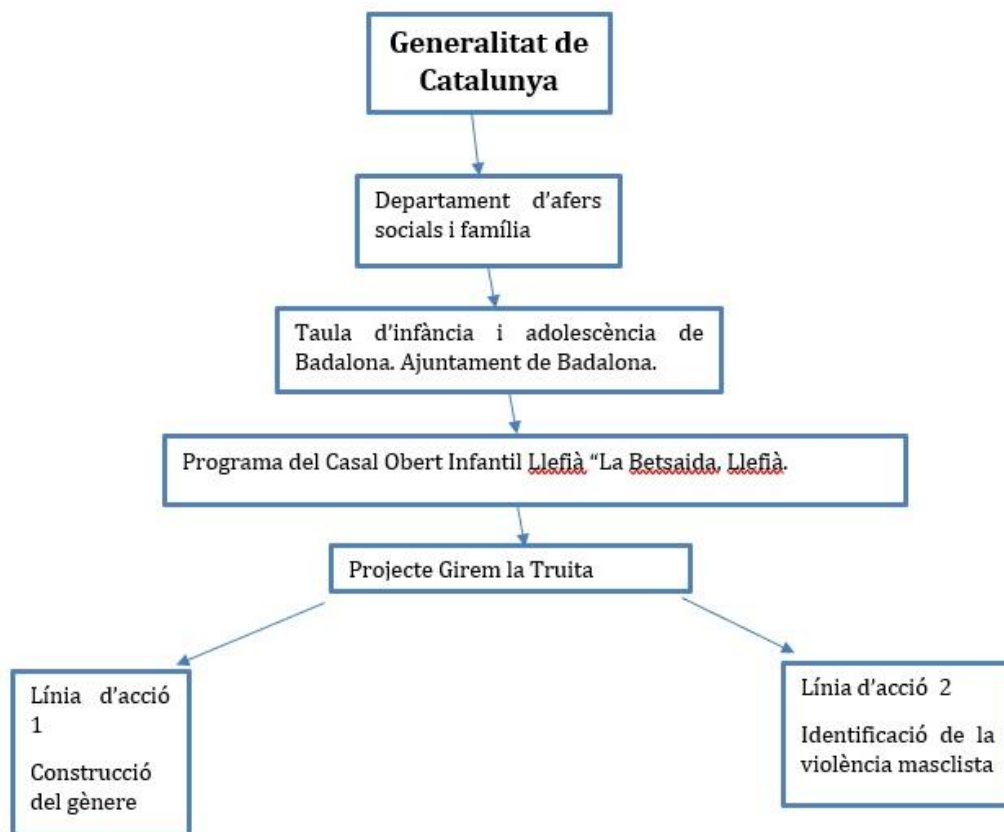
Definició del projecte

El projecte socioeducatiu es basa en l'adquisició d'eines per detectar i evitar situacions de desigualtat per raons de gènere, en infants d'entre sis i nou anys, a les escoles, centres oberts, entorns escolars, i altres dispositius educatius. Continuació que es vol realitzar el primer projecte pilot al Casal Obert Infantil Llefià "La Betsaida" del barri de Llefià, de la ciutat de Badalona gestionat pel Casal dels Infants. El projecte es desenvoluparà durant tres mesos consecutius amb una sessió per setmana. Les dues primeres setmanes tractaran de contextualitzar les necessitats concretes on s'implementarà aquest. La detecció es realitza a partir de les eines i recursos que aportaré als annexos, com ara qüestionari de necessitats a contestar per part dels professionals on es podran acotar les característiques concretes del context i a partir de la recollida d'informació en les activitats de la primera sessió, tal i com ja s'ha esmentat anteriorment. Per tal de poder observar de primera mà quins rols reproduïxen o no el grup de destinataris directes. Les sis setmanes restants consistiran en la intervenció directa amb els infants on es treballaran aspectes sobre els rols de gènere i la desigualtat de gènere, de manera progressiva i partint de la base dels seus coneixements. Les dues últimes setmanes esdevindran el tancament i la recollida de dades per elaborar els resultats i les conclusions del projecte.

Nom o títol: Girem la truita

Pla o programa al que pertany

El pla o programa es concretaria en funció d'on s'intervé i sota el marc de l'entitat o cos de l'administració. Tenint en compte l'exemple anterior en el qual situem el projecte pilot sota el marc de l'entitat de Casal dels Infants exposaré a continuació sota quin pla o programa es trobaria en aquest cas. Com bé diu Galán (2015), la majoria de projectes es plantegen com unitats d'acció que entitats o organitzacions superiors implementaran i per tant l'emmarquen. Els projectes socioeducatius *Girem la truita* es desenvoluparà, en aquest model exemple, sota el model d'intervenció de Casal dels Infants en Casal Obert Infantil Llefià per a infants de sis a nou anys. Els centres oberts treballen situacions de fragilitat familiar a través de l'acompanyament, el reforç escolar, els hàbits de salut, la garantia de les necessitats bàsiques i jocs en el lleure (Casal dels Infants, 2020). Per tant, el projecte s'estableix en la base de garantir i treballar hàbits de salut i cobrir necessitats quant a la qualitat de vida dels infants per detectar i evitar situacions de desigualtat per raons de gènere.

Figura 3: Organigrama del projecte. Elaboració pròpia.

DESCRIPCIÓ

El projecte que s'està plantejant, en primer lloc esdevé un projecte pilot per a poder-lo perfeccionar i implementar en altres contextos educatius. Per tant, aquest projecte pilot es pot extrapolar, reajustant-lo, a altres dispositius educatius, com ara altres centres oberts, escoles, espais..., a partir de les demandes concretes. És doncs, pel temps establert per a la seva realització i la meua posició actual dins l'àmbit de l'educació social en infància, que es formula únicament l'esquelet del projecte socioeducatiu. Tot i això, s'estableixen totes les eines necessàries per implementar-lo i avaluar-lo, en qualsevol context sota la gestió de qualsevol professional social de l'àmbit. El projecte *Girem la truita*, està format per diferents apartats; una anàlisi previ de les necessitats a nivell macro i a nivell micro, en quan a la situació del context on s'implementi. També, recull l'objectiu general i els específics que possibiliten les línies d'acció i les unitats didàctiques per tal de realitzar les sessions en relació al que es vol treballar. Per a la prèvia anàlisi de context, s'adjunten les eines de recollida de dades pertinents que permetran acotar i adaptar les sessions a les necessitats que s'hagin recollit. D'igual manera que s'adjunten

les eines d'avaluació necessàries per avaluar els resultats del projecte i així poder establir millores o canvis vers als destinataris i vers al propi projecte pilot.

Girem la truita, pretén treballar a través de sis sessions d'intervenció directa, l'establiment i construcció dels rols de gènere i les diverses desigualtats que es generen a partir d'aquests, per tal que els infants tinguin eines suficients per detectar i prevenir situacions de desigualtat de gènere. Quant a les sessions, s'estableixen 20 places per a cadascuna, tot i que sempre es poden adaptar els grups si no superen aquests 20 infants. El cas plantejat en el projecte pilot, recull dues sessions al dia, és a dir, dos grups de 20 com a màxim. Per accedir a les sessions, s'establirà un procés de sol·licitud i d'admissió breu, en el qual es durà a terme una selecció tenint en compte l'abast del projecte pilot i les recomanacions dels professionals que ja són coneixedors dels participants del recurs, en aquest cas, del Casal Obert Infantil Llefià. En el cas de rebre més sol·licituds de les que es podrien atendre es generaria una llista d'espera en funció de les necessitats del projecte, del recurs sota el qual s'articula i de les persones sol·licitants. Cal remarcar que les 20 places seran fixes per als mateixos participants des de l'inici fins al final, per tant, la selecció també constarà amb un punt de compromís per part dels infants que obtinguin la plaça. A continuació, s'exemplifica la distribució dels grups a Casal dels Infants. Tal i com es detalla a la memòria anual del Casal dels Infants de l'any 2018, Casal Obert Infantil Llefià, és a dir, el centre obert que es desenvolupa a "La Betsaida" l'edifici central de Casal dels Infants a Badalona, Llefià, atén aproximadament 149 infants i 57 nuclis familiars. El Casal Obert Infantil Llefià s'organitza en quatre grups; vincles de 0 a 3 anys, petits de 3 anys a 5, mitjans de 6 a 9 anys i grans de 10 a 12 anys. Així doncs, l'exemple que s'utilitza per al projecte pilot, recull dos grups de participants que correspon grup de mitjans, en el qual hi ha un total de 30 infants actualment. Pel que en aquesta situació s'organitzen dos grups de 15.

A continuació es detallen els punts que es tindran en compte per a la selecció dels infants, ja que el projecte pilot només en pot acollir 20 per sessió, degut a les característiques en les quals s'inicia. Tot i que en el cas que s'exemplifica no és necessari perquè es poden omplir dos grups sense arribar a la seva màxima capacitat, es considera important tenir ítems d'inscripció per si fos necessari aplicar-ho en algun altre serveis sol·licitants. Els ítems d'inscripció són necessaris en serveis on hi hagi més participants dels que el projecte pot acollir, és a dir, si es superen els 20 infants distribuïts en dos grups o en serveis sol·licitants en els quals hi ha suficients per fer un primer grup però no per omplir un segon grup. Aquesta selecció la realitzarà la coordinadora en una reunió amb les referents dels centres on es realitzi el projecte, ja que prèviament se'ls haurà donat els següents punts perquè hagin elaborat un esborrany dels 20 infants per a posar-ho en comú i consolidar-ho.

1. Se seleccionaran 10 nens i 10 nenes, aproximadament, en funció de les característiques del grup.
2. Infants que mostrin prejudicis sexistes i comportaments explícitament masclistes.
3. Infants amb compromís i d'assistència al Centre Obert.
4. 5 nens de 6-7 anys, 5 nens de 8-9 anys i 5 nenes de 6-7 anys i 5 nenes de 8-9 anys. Aquestes xifres poden modificar-se degut a les característiques dels grups del C.O.
5. Amb l'ajuda del qüestionari de detecció, les referents poden seleccionar aquelles persones que mostren més necessitats en relació a la desigualtat de gènere. Pel que fa a les necessitats, es fa referència a: mancances educatives, mancances en necessitats bàsiques, etc. Pel que com s'exemplifica al Casal Obert Infantil Llefià "La Betsaida" Badalona, s'atenen infants en risc d'exclusió social.

En cas que es desenvolupés el projecte en un altre context, les necessitats canviarien i es jerarquitzarien de la següent manera (sempre es poden reajustar encara més al context): 1. Mostra de prejudicis sexistes 2 Comportaments explícitament masclistes. 3 Risc d'exclusió. 4 Dificultats acadèmiques o fracàs escolar.

S'ha considerat determinar la prioritat dels criteris anteriors, per diversos motius. Tal i com exposa, Iglesias (2006) "Quan parlem de risc social, parlem de la confluència de factors que generen situacions que impedeixen un desenvolupament integral de la persona" (p.8). En aquest sentit, l'acció socioeducativa possibilita desenvolupar les potencialitats, així com, la presa de decisions, la participació dins l'estructura social. Per tant, es prioritza que els infants que no poden desenvolupar-se de manera integral-puguin fer-ho a partir de les eines adquirides durant el transcurs del projecte (Iglesias, 2006).

En el cas de Casal dels Infants, amb el qual s'exemplifica el projecte, s'establiran dos grups de 15 en dues franges horàries en un mateix dia per a poder donar cobertura als 30 infants del Casal Obert Infantil Llefià "La Betsaida". Aquest criteri de fer ús de dues franges horàries es podria aplicar en qualsevol recurs en el qual es sol·licités el projecte on superessin els 20 participants en un sol grup i s'arribessin a 15-20 participants per fer un altre grup, si no s'aplicarien els criteris anteriors. Al ser 2 grups de 15 hi ha un criteri de paritat respecte a 15: 8 noies i 7 nois, la selecció seria per fer grups equitatius en el grup 1 i en el grup 2. Per últim, un altre aspecte que destaco són els voluntaris/es. Com bé s'exposa durant el transcurs del treball, es tracta d'un projecte pilot del qual estructura el cos d'aquest amb les eines necessàries però sense desenvolupar la intervenció, pel que no es contempla la participació d'aquesta figura. Tot i això, com plantejament de futur i d'ampliació del projecte serà quelcom en tenir en compte, ja que aquest projecte pilot es centra en els infants però que en un Pla més ampli, es podria articular amb projectes semblants pels professionals que treballen directament amb ells i amb un altre dirigit a les famílies dels infants.

En referència al marc legislatiu, el projecte es troba dins la legislació dels Centres Oberts, ja que s'exemplifica en el Centre Obert de Casal dels Infants. Pel que cal remarcar que com servei de la Cartera de Serveis Socials, els CO, es regulen pel Sistema Català de Serveis Socials, des de la *Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de Serveis Socials (DOGC 4990, de 18-10-2007)*. L'Ajuntament de Badalona es coordina activament amb Federació d'Entitats d'Atenció i d'Educació a la Infància i a l'Adolescència (FEDAIA), entitat que gestiona els Centres Oberts de la ciutat en coordinació amb les entitats sense ànim de lucre que disposen d'aquests serveis. En aquest cas, Casal dels Infants forma part de FEDAIA i és des d'aquesta xarxa de treball des d'on es gestiona el Casal Obert Infantil Llefia on es desenvoluparà el projecte, situat a "La Betsaida".

Destinataris

"Les persones destinatàries directes són, òbviament, les receptores directes del projecte" (Galán, 2015). Tot i que també, a causa de les característiques del projecte apareixen destinataris indirectes, persones sobre les quals també té repercussió la finalitat d'aquest, a través dels destinataris directes. Doncs, els destinataris directes són els infants d'entre sis i nou anys, assistents a les sessions d'intervenció, ja que són les persones que rebran les accions socioeducatives directament. En altres casos, també esdevindrien destinataris directes els infants de sis a nou anys, encara que canviés el context i l'espai d'intervenció. Respecte als destinataris indirectes, són aquells que rebran de manera col·lateral els efectes del projecte socioeducatiu. En destaquem principalment dos; les famílies i els professionals externs al projecte que comparteixen altres espais amb aquests infants (professors/es, educadors/es, etc.). Tot i que hi hauria d'altres destinataris indirectes, com ara el grup d'iguals dels infants.

Tal i com exposo anteriorment, s'estableixen 15 places per a cada sessió, en dos grups amb els quals es treballarà paral·lelament. El projecte consta de sis sessions d'intervenció directa amb els mateixos 15 infants des de l'inici fins al final de la intervenció. I en funció de l'espai d'intervenció es farien una o dues sessions prèvies amb els/les professionals. En aquest cas, com es veurà a continuació, s'estableix una reunió prèvia per exposar el projecte un cop l'entitat s'ha posat en contacte després de la difusió. I una altra trobada amb les referents del Centre Obert perquè realitzin un qüestionari de necessitats dels infants, per tal d'ajustar les sessions al màxim.

Objectiu general

- Prevenir la desigualtat de gènere i la violència masclista en infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts.

Objectius terminals o específics.

- Donar eines perquè els infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts, coneguin la construcció dels rols de gènere i detectar la desigualtat en aquesta construcció.
- Donar eines perquè els infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts, esdevinguin crítics i identifiquin la desigualtat per raons gènere.
- Donar eines perquè els infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts, siguin crítics i identifiquin la violència masclista.

Estratègies per a l'acció

A l'apartat de Planificació s'articula un quadre explicatiu de les línies estratègiques d'acció, és a dir, que és allò que es vol treballar en el projecte de manera global, per què es vol treballar i sota quin objectiu. Així com quins objectius específics i unitats didàctiques es despenguen dels punts anteriors per tal de realitzar la intervenció educativa en línia amb les accions inicialment plantejades i justificades.

Pressupost i fonts de finançament

A l'apartat d'aplicació, es desenvolupa en la seva totalitat el pressupost i les fons de finançament. Un pressupost, que podria modificar-se en el cas que fos necessari, tot i que, exemplifica correctament el cost que representa desenvolupar un projecte amb les característiques de *Girem la truita*. El pressupost és un ítem molt important que determina els costos totals del projecte i té en compte els ingressos que són necessaris per tal de cobrir els costos reflectits (Galàn, 2015).

PLANIFICACIÓ

Descripció de les diferents línies o programes d'acció

Les línies d'acció que es plantegen a *Girem la truita*, volen treballar per assolir, des dels objectius didàctics a l'objectiu general, passant pels específics. En aquest sentit guien la intervenció educativa. Com a primera línia d'acció, breument exposada anteriorment, trobem la construcció del gènere i com a segona la identificació de les violències masclistes, treballades transversament amb els destinataris directes, és a dir, infants de sis a nou anys. Com a segona línia d'acció trobem el caràcter preventiu, en quan a identificar i esdevenir crítics amb rols o

comportaments masclistes però també treballa sobre allò que els infants ja han après. En aquest sentit, vol ajudar i acompanyar als destinataris directes en la detecció d'aquests rols desiguals en el seu dia a dia, per tal que puguin canviar-ho i treballar per a la igualtat de gènere. En el següent quadre s'expliquen detalladament, quines són les línies d'acció globals del projecte i com aquestes es desenvolupen en ítems més concrets i acotats a la intervenció socioeducativa, sempre en relació amb els objectius.

Línies d'acció	Justificació	Objectiu general	Objectius específics	Unitats Didàctiques
Línia d'acció 1: Construcció del Gènere	La construcció del gènere és un dels principals fils conductors d'aquest projecte, en quant a treballar la construcció i identificació del gènere en infants d'entre sis i nou anys. Aquesta línia d'acció ajuda a poder assolir dos dels tres objectius específics marcats pel disseny del projecte, pel que era imprescindible definir aquesta com a línia d'acció.	Proporcionar eines per prevenir i detectar la desigualtat de gènere i la violència masclista en infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts.	O.E 1 Donar eines perquè els infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts, coneguin la construcció dels rols de gènere i detectar la desigualtat en aquesta construcció. O.E 2 Donar eines perquè els infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts, esdevinguin crítics i identifiquin la desigualtat per raons gener.	UD 1. UD 2. UD 3. UD 4.
Línia d'acció 2: Identificació de les Violències masclistes	Com a principal necessitat de la nostra societat i com un dels objectius principals d'aquest projecte, identificar les violències masclistes és clau per assolir, en la seva totalitat, la finalitat del projecte. Treballar les violències masclistes està estretament lligat amb la construcció del gènere pel qual ha estat imprescindible establir-les com a segona línia d'acció.	Proporcionar eines per prevenir i detectar la desigualtat de gènere i la violència masclista en infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts.	O.E 3 Donar eines perquè els infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts, siguin crítics i identifiquin la violència masclista.	UD 5. UD 6.

Figura 4: Quadre explicatiu de les estratègies d'acció. Elaboració pròpia.

Descripció i justificació

En primer lloc, val a justificar l'acció educativa des de la prevenció, sensibilització i identificació de la violència masclista. Educar per trencar amb la desigualtat de gènere és clau per desenvolupar una societat inclusiva i igualitària, que deixaria de perpetuar situacions de desigualtat per raons de gènere que atempten directament contra els drets bàsics de les dones i per tant, contra els drets humans. En aquest sentit, el projecte vol treballar amb infants de sis a nou anys, ja que segons Bandura (1977), és l'edat en la qual aprenen i adquireixen una identitat i per tant, un rol social. Pel que el projecte *Girem la truita* vol dotar als infants d'una visió crítica a partir d'aprenentatges participatius, significatius i vivencials, per a la detecció de la desigualtat. Certament cada grup d'infants és diferent, així com ho és cada individu, la seva família, la seva escola, el seu barri, etc. Partint d'aquesta base, *Girem la truita*, adapta les necessitats i característiques del sistema global, a cada microsistema. Pel que la creativitat, l'observació i l'adaptació a les necessitats particulars són pilars claus del projecte. Així com l'ús d'una metodologia basada en la coeducació. *Girem la truita*, s'estructura en sessions de caràcter progressiu, és a dir, es treballen en primer lloc conceptes bàsics, que posteriorment s'amplien fins a arribar a les violències masclistes, ja que donar una visió global i comprendre d'on prové la desigualtat és clau per detectar-la i no reproduir-la.

Objectiu: en relació als objectius específics del projecte

Tal com s'ha exposat anteriorment a la formulació del projecte i a la fitxa pertinent, s'estableix un objectiu general del qual se'n formulen tres d'específics. Aquests últims, en algunes unitats didàctiques s'han acotat i reformulat en objectius didàctics per ajustar l'acció educativa més acuradament. L'objectiu general és; Prevenir la desigualtat de gènere i la violència masclista en infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts. La finalitat última de tot aquest projecte es treballa la prevenció i la detecció de les desigualtats de gènere i en conseqüència, la violència masclista. D'aquesta manera, es treballa per evitar la reproducció de rols desiguals de gènere i de qualsevol tipus de conducta masclista.

Els tres objectius específics són:

- Donar eines perquè els infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts, coneguin la construcció dels rols de gènere i detectar la desigualtat en aquesta construcció.
- Donar eines perquè els infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts, esdevinguin crítics i identifiquin la desigualtat per raons gènere.
- Donar eines perquè els infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts, siguin crítics, identifiquin la violència masclista.

Metodologia

El projecte *Girem la truita*, segueix una metodologia exhaustiva i planificada per tal de desenvolupar la intervenció socioeducativa amb la intencionalitat marcada als diferents objectius, des del general fins als objectius de les unitats didàctiques. Per tant, les activitats planificades per les diferents sessions, no són neutrals, sinó que van enfocades a la identificació de la desigualtat del sistema sexe-gènere heteronormatiu, exposat durant el transcurs d'aquest treball. Així doncs, el projecte pretén implementar la coeducació i que els destinataris directes la integrin perquè la reproduïxin en els seus espais de socialització, per així erradicar l'educació sexista i desigual que moltes vegades reben els infants i que, per tant, després reproduïxen en conductes sexistes o masclistes generant novament desigualtat de gènere. D'aquesta manera, *Girem la truita*, es basa en el model coeducador.

Altrament, es parteix de la base de què tothom té coneixements previs, és a dir, que ha viscut experiències que li han generat un coneixement entorn la temàtica general de les sessions; la construcció dels rols de gènere i la violència de gènere. Es destaca la importància de què l'aprenentatge parteixi d'aquesta base per tal que esdevingui significatiu i no només un acte memorístic. Per aquest motiu, les dinàmiques que s'implementen a les diferents sessions són de caràcter vivencial, participatiu i experiencial. D'aquesta manera, es generaran debats, es recuperaran experiències i opinions per tal de fer-ho de manera participativa i crítica. També és important seguir aquesta metodologia perquè els destinataris puguin adonar-se d'allò que han après a partir de la comparativa amb les seves experiències prèvies.

Per últim, tal i com s'exposa a l'inici del Treball Final de Grau amb Bandura (1982), la socialització es dona en gran part a l'escola i a casa i és molt més influent durant els primers anys de vida. També remarca que a partir de la imitació i l'observació els infants adquireixen la majoria de comportaments i coneixements socials i actitudinals (Gonzalez, 1986). D'aquesta manera, exposa que els infants aprenen les conductes, ja que no són innates i que la gran majoria de conductes s'aprèn a partir de l'observació de models, tal i com es va exposar a l'inici del projecte per tal d'emmarcar la intervenció sota un paraigua teòric contrastat com és la teoria de l'Aprenentatge Social d'Albert Bandura (Bandura, 1982). Amb relació al treball en xarxa, és molt important perquè el projecte pugui arribar al màxim d'infants d'entre sis i nou anys. En aquest sentit, l'educadora coordinadora és qui s'encarrega de posar-se en contacte amb els serveis educatius un cop s'ha fet la corresponent difusió, de la qual si s'encarreguen ambdues educadores del projecte. En l'exemplificació al Casal Obert Infantil Llefia, Badalona, la coordinadora del projecte *Girem la truita*, es reuneix prèviament amb les educadores del C.O, referents dels infants i amb la coordinadora del mateix servei per tal d'exposar el funcionament d'aquest. A partir d'aquí, les referents i la coordinadora, omplir les 30 places en funció de les necessitats de cada infant, partint dels criteris detallats anteriorment i es

detallarà, en aquesta mateixa reunió de coordinació, quins 15 infants assistiran a la primera franja i quins a la segona. Al tractar-se d'un projecte pilot, en aquesta primera instància no està obert a intervenir en la comunitat, tot i que seria del més fructífer poder-ho fer en un futur.

Unitats de programació / pla de treball

A continuació s'enumeren les unitats didàctiques que configuren el cos de la intervenció del projecte i que es desenvoluparan detalladament al punt següent.

La primera unitat didàctica Un viatge pel nostre cos; la segona anomenada La feina del pare o de la mare?; en tercer lloc, Unitat didàctica 3. Juguem a primera divisió? La Unitat didàctica 4 s'anomena; No ens ho inventem pas, simplement no ens fan cas! Les dues últimes, la unitat 5 i 6, s'anomenen L'amor no fa mal i Posat a la meva pell, en aquest ordre.

Unitats de programació/pla de treball

A continuació es mostren les sis unitats didàctiques que detallen les sessions d'intervenció directa que es faria al Casal Obert Infantil Llefià "La Betsaida" al barri de Llefià, Badalona, en col·laboració amb l'entitat del tercer sector Casal dels Infants.

Títol: Unitat didàctica 1. Un viatge pel nostre cos.					
Destinataris: 15 infants de 6 a 9 anys					
Lloc: Aula didàctica del Centre Obert de Badalona				Temps: 75 minuts	
Objectius didàctics					
- Entendre de què tractaran les sessions i com funcionen. - Adquirir coneixements sobre el que s'entén per sexe i que s'entén per gènere dins la societat actual. - Fer conscients dels estereotips de gènere que tenen els i les assistents					
Continguts			Metodologia	Temps	75'
Fets/	Procediments	Actituds/ normes	1. L'educador/a explicarà el funcionament de les sis sessions i la temàtica d'aquestes. 2. Es farà un torn de preguntes per resoldre dubtes del funcionament i l'organització de les sessions. 3. S'explicarà l'activitat inicial, que consistirà a fer dos grans murals amb dos cossos representatius del sexe femení i masculí i del rol home-dona. Es farà estirar a un nen sobre paper mural i es resseguirà la silueta, després una nena. La meitat d'aquest dibuix mostrarà el cos per marcar el sexe i l'altra meitat es decorarà amb elements per determinar el rol, a través dels estereotips de gènere dels participants. 4. Un cop finalitzats els dibuixos, s'explicarà dinàmicament que és el rol de gènere i els estereotips que l'envolten i es torna a fer una ronda de preguntes sobre el contingut que s'ha anat explicant. Es passarà un qüestionari breu de conceptes. 5. Tancament de l'activitat	10'	75'
Conceptes	- Escolta activa de l'explicació.	- Respecte		5'	65'
- Sessions	- Realització d'un debat.	- Assertivitat		35'	60'
- Taller	- Intervenció dels espectadors	- Participació activa			
- Rols de gènere	- Resolució de dubtes.	- Escolta activa			
- Espai de participació.			20'	25'	
- Estereotip de gènere.			5'	5'	
Avaluació: S'avaluarà a partir d'un qüestionari breu. Veure annex 2.			Material: Aula, Cadires, Colors, Paper mural		

Títol: Unitat didàctica 2. La feina del pare o de la mare?					
Destinataris: 15 Infants de 6 a 9 anys.					
Lloc: Aula didàctica del Centre Obert de Badalona				Temps: 75 minuts	
Objectius didàctics					
- Conèixer que són els rols de gènere a través de les professions i de les activitats bàsiques de la vida diària a partir d'un debat mitjançant imatges. - Ser crítics de com influeixen els rols de gènere en la quotidianitat a través del debat en petits grups.					
Continguts			Metodologia	Temps	75'
Fets/ Conceptes	Procediments	Actituds/ normes	1. L'educador/a explicarà el desenvolupament de l'activitat. 2. Es mostraran imatges de les professions i es demanarà als participants que contestin les preguntes que realitzarà l'educador/a, en base al que coneixen. 3. Es repetirà el mateix procediment però enumerant tasques de la llar i hàbits del dia a dia, sobre els quals l'educador/a farà preguntes. 4. Un cop finalitzades les dues rondes de preguntes, es repartirà un número a cada participant per a formar subgrups. 5. S'explicarà que han de debatre com veuen el seu dia a dia marcat pels rols de gènere, si és necessari se'ls donaria un qüestionari amb preguntes de reflexió per facilitar el debat. 6. Es realitzarà el tancament de l'activitat	5' 20' 20' 5' 20' 5'	75' 70' 50' 30' 25' 5' 0'
Avaluació: Recull de les respostes del qüestionari de reflexió. Veure annex 3.			Material: Imatges de professions(veure annex 4), llistats de tasques diàries(veure annex 5), llapis, fulls, aula equipada, cadires		

Títol: Unitat didàctica 3. Juguem a primera divisió?					
Destinataris: 15 Infants de 6 a 9 anys.					
Lloc: Aula didàctica del Centre Obert de Badalona				Temps: 75 minuts	
Objectius didàctics					
- Adquirir eines i coneixements per detectar la desigualtat en els rols de gènere a partir de l'esport. - Adquirir eines i coneixements per desenvolupar una visió crítica vers els rols de gènere que observen o desenvolupen en el dia a dia.					
Continguts			Metodologia	Temps	75'
Fets/ Conceptes	Procediments	Actituds/ normes	1. L'educador/a farà un repàs de què s'ha fet en sessions anteriors de manera participativa i explicarà el desenvolupament de l'activitat. 2. Es demanarà als participants que anomenin professionals del futbol o futbolistes de diferents equips de futbol de tot el món. 3. Es farà un recull d'aquests noms en una cartolina gran. 4. S'analitzarà quants d'aquests noms són nois i quants són noies. 5. A continuació, es faran una sèrie de preguntes per esdevenir crítics i reflexius i s'anotaran les respostes, com ara: - Perquè creieu que hi ha més noms de nois? - Creieu que els nois sempre són millors que les noies en futbol? Per què? - Creieu que això passa en altres feines? Com quines? - Que faríeu per canviar aquestes situacions i que tothom sàpigues tants noms de futbolistes nois com de noies? 6. Passar vídeo de futbol femení per concloure i tancament de l'activitat.	10' 10' 10' 15' 15'	75' 65' 55' 45' 30'
- Rols de gènere - Desigualtat - Ser crítics - Desigualtat per raons de gènere.	- Explicació sobre els rols en el futbol. - Explicació del traspàs dels rols del futbol a la vida quotidiana. - Intervenció dels participants	- Respecte - Assertivitat - Participació activa - Escolta activa - Observació			
Avaluació: Qualitativa, a través del que ha quedat escrit durant les intervencions dels participants. Veure annex 6.				Material: Llapis, cartolina gran, aula, cadires	

Títol: Unitat didàctica 4. No ens ho inventem pas, simplement no ens fan cas!					
Destinataris: 15 Infants de 6 a 9 anys.					
Lloc: Aula didàctica del Centre Obert de Badalona			Temps: 75 minuts		
Objectius didàctics					
- Adquirir eines i coneixements per detectar la desigualtat en els rols de gènere a partir de treballar la ciència i els invents. - Adquirir eines i coneixements per desenvolupar una visió crítica vers els rols de gènere des d'una visió global.					
Continguts			Metodologia	Temps	75'
Fets/	Procediments	Actituds/ normes	1. L'educador/a refrescarà la sessió anterior i explicarà el desenvolupament de l'activitat. 2. Es demanarà als participants que facin una llista d'invents de manera individual, uns 5 invents aproximadament. Es posaran en comú i l'educadora anirà buscant qui els va inventar. Es recolliran els noms de les persones. Després es farà una pregunta de reflexió i es recolliran les respostes: Per què creieu que surten aquests noms? 3. Després es faran dos grups de 10 i 10, cada educadora anirà amb un grup. Es farà el mateix simultàniament. A terra es repartiran 6 o 7 d'imatges de invents fets per dones (veure annex 7), cada infant haurà de dir qui creu que el va inventar (el nom o el gènere). Després se'ls donarà la volta d'un en un i es farà un petit debat sobre que és el que pensen del que creien o com se senten ara a l'haver après noves inventores, etc? 4. Tancament de l'activitat.	10'	75'
Conceptes	- Explicació sobre el reconeixement en el món de la ciència. - Explicació sobre els rols de les dones en el camp científic. - Intervenció dels participants	- Respecte - Assertivitat - Participació activa - Escolta activa - Observació		25'	65'
- Rols de gènere				35'	40'
- Desigualtat					
- Ser crítics					
- Desigualtat per raons de gènere.			5'	0'	
Avaluació: Avaluació activa. Veure annex 8.			Material: Llapis, fulls, 14 imatges dels invents, aula totalment equipada, cadires		

Títol: Unitat didàctica 5. L'amor no fa mal.					
Destinataris: 15 Infants de 6 a 9 anys.					
Lloc: Aula didàctica del Centre Obert de Badalona			Temps: 75 minuts		
Objectius didàctics					
- Adquirir coneixements sobre la violència de gènere. - Adquirir eines per desenvolupar una visió crítica vers la violència de gènere.					
Continguts			Metodologia	Temps	75'
Fets/	Procediments	Actituds/ normes			
Conceptes - Violència de gènere i tipus. - Ser crítics Desigualtat per raons de gènere.	- Explicació sobre el concepte i tipus de violència de gènere. - Explicació sobre les conseqüències d'aquesta. - Intervenció dels participants	- Respecte - Assertivitat - Participació activa - Escolta activa - Observació	1. L'educador/a refrescarà la sessió anterior i explicarà el desenvolupament de l'activitat i l'inici d'un nou bloc 2. S'explicarà de manera clar i breu que és la violència masclista i quins tipus hi ha, a través d'exemples. Es preguntarà si volen aportar exemples o si tenen dubtes vers alguna situació per saber si és violència masclista. 3. Després es faran dos grups ,cada educadora anirà amb un grup. Les educadores observaran però no participen activament. A la paret dreta hi hauran les 7 exemples, iguals que a la paret esquerra (una paret per grup). Els grups tindran les 6 violències i una que no serà violència masclista i hauran d'enganxar sota cada situació quina creuen que és. 4. Un cop estigui tot enganxat, els dos grups posaran en comú els exemples i perquè han posat cada violència. 5. Torn de dubtes i preguntes. 6. Tancament de l'activitat.	10' 20' 25' 15' 5'	75' 65' 45' 20' 0'
Avaluació: Recull en fotografies de la classificació de les violències en un qüestionari quantitatiu. Veure annex 10.			Material: Llapis, fulls, 14 exemples de violències i 14 cartells (tipus violència i no és violència; veure annex 9) , aula totalment equipada, cadires		

Títol: Unitat didàctica 6. Posat a la seva pell.					
Destinataris: 15 Infants de 6 a 9 anys.					
Lloc: Aula didàctica del Centre Obert de Badalona				Temps: 75 minuts	
Objectius didàctics					
- Adquirir coneixements sobre la violència de gènere. - Adquirir eines per desenvolupar una visió crítica vers la violència de gènere.					
Continguts			Metodologia	Temps	75'
Fets/ Conceptes	Procediments	Actituds/ normes	1. L'educador/a refrescarà la sessió anterior i explicarà el desenvolupament de l'activitat. 2. S'explicarà de manera clar i breu que és el teatre foro a través d'exemples. S'explicarà que ells ho hauran de representar entorn la violència masclista. Es demanarà si tenen preguntes sobre la dinàmica. 3. Es faran dos grups iguals, cada educadora anirà amb un grup. Les educadores donen el context de l'obra i observaran però no participen activament. (Veure annex 11). Cada grup ha de preparar una escena de violència masclista i representar-la. Quan es representi per segon cop el grup espectador haurà de canviar elements per evitar la violència aturant la representació amb "stop". Caldrà que proposin una solució per afrontar la situació plantejada. 4. Els dos grups posaran en comú els exemples i com s'han sentit. 5. Tancament de l'activitat.	10' 20' 30' 10' 5'	75' 65' 45' 15' 0'
Avaluació: Graella de recollida d'informació. Veure annex 12.				Material: Aula totalment equipada, cadires	

APLICACIÓ

Gestió i organització interna

La gestió i organització són elements essencials que s'estableixen durant la creació del cos del projecte, és a dir, es marquen ítems o instruments per saber com es gestionarà tot el que té a veure amb aquest. Tot i això, la gestió i l'organització interna, s'ha de mantenir, pel que és essencial un treball coordinat i constant, entre ambdós professionals que l'implementaran el projecte. Un dels principals elements que regeixen l'organització del projecte és la legislació i el marc legal. Certament, s'ha establert prèviament en l'apartat corresponent, tot i això, com s'està exemplificant fins al Casal Obert Infantil Llefià de "La Betsaida", Llefià, Badalona, cal acotar sota quina normativa específica s'organitza i articula el projecte. Doncs, la llei de Serveis Socials sota la que s'adhereix el projecte i la de Centres Oberts, estan exposades anteriorment, al detall, a l'apartat de descripció del projecte.

El projecte està organitzat per sessions, tal com s'ha anat explicat durant el transcurs d'aquest. Cada sessió està dirigida per dos educadors/es socials, externs al recurs on es desenvolupa; en el cas exemplificat, externes al Casal Obert Infantil de Badalona de Casal dels Infants. També es permetrà l'entrada dels referents dels infants (educadors/es o auxiliars), si el centre ho veu necessari, però únicament com a figura acompanyant per no influir en les decisions i respostes dels infants. Els grups estaran formats màxim per 20 infants d'entre sis i nou anys. I en el cas de superar el nombre de participants, com s'exposa anteriorment, es farien dos grups per treballar paral·lelament i així donar cobertura a tots els participants. En el cas exemplificat, del Casal dels Infants, s'estableixen dos grups de 15 infants. Seria important mantenir la varietat en les edats, ja que es troben en moments diferents de creixement però alhora propers, fet que facilita crear diverses opinions des de l'empatia i el respecte, ja que es consideren companys dins del grup d'iguals pel que hi ha més vincle per treballar en grup. Així doncs, la base que guia aquest tipus d'organització està formada pels valors i normes sobre els quals es construeix el projecte socioeducatiu. Aquests es caracteritzen per fomentar un aprenentatge significatiu de manera evolutiva, des de la integració i el respecte, per tal de proporcionar eines per detectar i evitar situacions de desigualtat de gènere, presents i futures.

D'altra banda pel que fa a l'organització entre professionals, val la pena destacar que es faran reunions de coordinació amb la Cap de Servei de Casal dels Infants de Badalona i amb les Educadores referents del Casal Obert Infantil Llefià "La Betsaida". Aquestes s'articulen durant el transcurs del projecte. A l'inici, se'n farà una amb la Cap de Servei i les Educadores per exposar el projecte, la seva finalitat i el seu funcionament. Posteriorment, se'n farà una altra, per obtenir informació per a l'avaluació de procés, per tal d'incorporar canvis si fos necessari o per conèixer

quins resultats s'estan obtenint. D'altra banda, si les Educadores ho consideren pertinent, es faria una xerrada informativa per a les famílies.

En quan a organització externa, al tractar-se d'un projecte pilot, es considera molt important fer difusió. La difusió es realitzarà de dues maneres; a partir d'un full explicatiu (Annex) i a través de xerrades informatives a les famílies, en aquest cas del Centre Obert. Aquestes dues vies de difusió s'establiran als diferents serveis i recursos de la zona on es vulgui intervenir. En aquest cas, tal com s'està exemplificant al barri de Llefià de Badalona, s'enviarien els fulls informatius als diferents centres formatius per valorar el seu interès per participar en una segona fase del projecte, un cop ja s'hagi realitzat el projecte pilot a Centre Obert de Llefià: Escola pública Feliu i Vegués, Escola cultural Artigues, Escola Pere de Tera, Escola Antoni Botey, Escola Ítaca, Escola Rafael Alberti, Escola Rafael Casanova i Escola Arrels. Així com també a serveis d'educació no formal: Casal dels infants Llefià "La Betsaida", Centre cívic Torre Mena i Casal Cívic de Llefià. Per a les xerrades informatives, s'establirà un període concret, ja reflectit a la calendarització del projecte, tot i que, sempre es podria adaptar en funció de quan, on i qui sol·licités la xerrada, ja que és un projecte pilot que es pot adaptar amb facilitat. Tot i que com es veurà a continuació, centrarem la intervenció en el Casal Obert Infantil Llefià "La Betsaida", ja que li hauríem proposat fer la prova pilota a aquest servei, després del període de difusió per implementar el projecte únicament en aquest servei, però plantejat des del punt de vista de projecte pilot. La difusió, dóna a conèixer el projecte pilot i ajuda a les professionals d'aquest a poder veure l'interès que mostren els recursos. En aquest cas, com es tracta d'un projecte pilot només es donaria cobertura al Casal dels Infants. En cas de que sorgissin altres recursos interessats, s'establiria una llista d'espera. La llista pretendria organitzar i calendaritzar quan podríem desenvolupar el projecte en els serveis sol·licitants. Degut a ser un projecte pilot, no disposa dels recursos per desenvolupar-se simultàniament en més d'un espai, tot i que, en un futur, si s'ampliés aquesta possibilitat es donaria, ja que així podríem donar cobertura a la demanda detectada amb aquesta prova pilot.

Un cop passat el període de difusió externa, com es descriu anteriorment, el Casal dels Infants i l'educadora coordinadora es reunarien per tal d'explicar el funcionament i els objectius més detalladament, com ja s'explica anteriorment. En segon terme es faria difusió interna, és a dir, amb les referents del Casal Obert Infantil Llefià, per explicar-lo com funcionarien les sessions i quants infants acull el projecte i així també, obtenir informació pel diagnòstic micro.

Recursos materials, recursos humans, relacions internes i externes

Pel que fa als elements materials, entesos com a recursos imprescindibles per al correcte desenvolupament de *Girem la truita*, estan clarament descrits i detallats a l'apartat de pressupost, ja que es considera que són ítems que s'han de tenir en compte com a elements de caràcter econòmic. Seguint aquesta línia, els professionals també queden recollits al pressupost com a recursos humans. És a dir, és te'n compte el material fungible i no fungible i els recursos humans necessaris. En aquest cas, com ja he esmentat anteriorment, es tracta de dos educadors/es socials que gestionaran en la seva totalitat el projecte socioeducatiu, és a dir, des de la primera recollida de dades del context, passant per la intervenció, fins l'avaluació d'aquest.

Pel que fa a les relacions internes, en primer lloc, caldria contactar amb el recurs i els seus professionals, per tal d'exposar el projecte i facilitar-los els instruments de recollida de dades inicials per a fer un primer anàlisi del context. Cal mantenir informats als referents del grup de destinataris directes i, al recurs que ens cedeix l'espai per al desenvolupament. Pel que fa a relacions externes, en el cas de que esdevingués necessari, es faria una reunió informativa de pares/mares i/o tutors/es, dels infants. En aquest sentit, la reunió s'establiria segons els criteris del recurs. En el cas de Casal Obert Infantil Llefia, de Casal dels Infants, serien els educadors referents que informarien a les famílies, ja que *Girem la truita*, s'establiria com a pla del Centre Obert, per tan dins el seu programa.

Calendari, pla d'actuació...

Cronograma

Llegenda	Blau clar	Blau marí
	Creació de l'estructura teòrica i instruments d'implementació i avaluació.	En cas d'aplicació real: Difusió i implementació de les sessions i avaluació.

Tasques	Febrer					Març					Abril					Maig					Juny		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3
1. Introducció i justificació																							
2. Marc teòric i jurídic																							
3. Diagnòstic: Ubicació, prioritització de necessitats, etc																							
4. Formulació del projecte, definició del projecte																							
5. Planificació; línies d'acció, metodologia, etc.																							
6. Disseny unitats de programació																							
7. Difusió																							
8. Disseny de la gestió interna, del calendari i els materials.																							
9. Disseny de l'avaluació.																							
10. Aplicació/Coordinació																							
11. Aplicació /implementació																							
12. Avaluació de procés.																							
13. Avaluació final																							
14. Conclusions																							

Figura 5: Cronograma del projecte. Elaboració pròpia.

Calendari

FEBRER

DILL	DIM	DIMC	DIJ	DIV	DISS	DIUM
27	28	29	30	31	01	02
03	04	05	06	07	08	09
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	01

Figura 6: Calendari mes de febrer. Extret de "Sedes & Disseny". Llicència CC 2014 Solo Pine Designs.

MARÇ

DILL	DIM	DIMC	DU	DIV	DISS	DIUM
24	25	26	27	28	29	01
02	03	04	05	06	07	08
09	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Figura 7: Calendari mes de març. Extret de "Sedes & Disseny". Llicència CC 2014 Solo Pine Designs.

ABRIL

DILL	DIM	DIMC	DIJ	DIV	DISS	DIUM
30	31	01	02	03	04	05
		●	●	●		
06	07	08	09	10	11	12
●	●	●	●	●		
13	14	15	16	17	18	19
●	●	●	●	●		
20	21	22	23	24	25	26
●	●			●		
27	28	29	30	01	02	03
	●					

Figura 8: Calendari mes de abril. Extret de "Sedes & Disseny". Llicència CC 2014 Solo Pine Designs.

MAIG

DILL	DIM	DIMC	DIJ	DIV	DISS	DIUM
27	28	29	30	01	02	03
04	05	06	07	08	09	10
	●					
11	12	13	14	15	16	17
	●			●		
18	19	20	21	22	23	24
	●					
25	26	27	28	29	30	31
	●			●		

Figura 9: Calendari mes de maig. Extret de "Sedes & Disseny". Llicència CC 2014 Solo Pine Designs.

JUNY

DILL	DIM	DIMC	DIJ	DIV	DISS	DIUM
01	02	03	04	05	06	07
08	09	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	01	02	03	04	05

Figura 10: Calendari mes de juny. Extret de "Sedes & Disseny". Llicència CC 2014 Solo Pine Designs.

Agenda

Elaboració del cos del projecte	Introducció i justificació (Febrer 3-14) Marc teòric i jurídic (Febrer 10-21) Diagnòstic (Març 2-13)
Revisió	24-28 Febrer
Elaboració del cos del projecte : Planificació	Metodologia i línies d'acció (Març16-20) Disseny UD, Calendarització (Març 23-27)
Difusió	Tríptic i cartell (30 -31 Març, 1-10 Abril)
Coordinació i Gestió	Reunió referents Casal Obert Infantil Llefia (10-17)
Inici implementació.	Detecció micro, grups diana i sessions.(21 i 28 Abril) (5, 12, 19, 26 Maig)
Avaluació: inicial, procés, final	24 Abril, 15 Maig i 29 Maig
Conclusions i línies de futur	1-5 Juny

Figura 11: Agenda de la calendarització del projecte. Elaboració pròpia.

Pressupost/fons de finançament

Seguidament es mostren dos quadres explicatius de les despeses i els ingressos necessaris per a la correcta implementació del projecte. En primer lloc, es fraccionen les despeses, és a dir, els costos que comporta el projecte pilot. Les instal·lacions del Centre Obert on es desenvoluparan les sessions, així com els recursos humans i els diferents materials fungibles i no fungibles per les activitats. En segon lloc, es recullen els ingressos econòmics essencials per cobrir els costos desglossats anteriorment. Aquests ingressos consten de dos finançadors; una subvenció del Departament de Treball i Afers Socials de la Generalitat i una donació del Casal dels Infants en infraestructures i en ingressos per cobrir els recursos humans.

El següent pressupost recull el material fungible necessari per a realitzar les sessions amb cadascun dels grups de 15 participants. Material que és essencial perquè es produeixi un aprenentatge significatiu i autònom i que ajudarà als participants a comprendre de manera més dinàmica els ítems que s'estan treballant. També es veu material no fungible, com ara el telèfon mòbil, que és necessari per a la construcció, difusió i desenvolupament del projecte en la seva totalitat, així com, l'aula en la qual es realitza l'acció educativa. En quant a recursos humans, s'exposa quin és el sou de l'educadora en 6 setmanes on treballa 2,30h al dia, un dia a la setmana i quin és el salari de l'educadora coordinadora en 25 dies treballant 2,30h cadascun d'aquests. S'entén per tasques de coordinació, des de l'inici del projecte amb el contacte a Casal dels Infants, passant per la difusió a altres serveis, les reunions informatives amb les professionals del Casal Obert Infantil Llefià, així com, el buidatge de l'avaluació de les sessions. La recollida de dades es realitza entre ambdues educadores, ja que es fa durant les sessions d'intervenció socioeducativa. El disseny del cos del projecte no s'inclou, ja que fa de manera altruista i posteriorment es demanen les subvencions per a la seva execució i és a partir d'aquí que es comptabilitzen els costos en recursos humans i materials, com s'exposa anteriorment.

Despeses		Pressupost
Concepte	Concepte desglossat	Import
Lloguer de les instal·lacions	Aportació del centre on es realitza el taller: una aula equipada (taules, cadires, equip informàtic)	500,00 €
Despeses de personal (recursos humans-educadors/es)	Una educadora 2,30 hores setmanals x 6 setmanes (33% Seguretat Social inclosa. (7.931,8€ SS.SS un any), 24.035,76 € sou any 40h/setmanals = (55,08€ SS.SS 6 setmanes), 166,92€ sou 2,3 hores setmanals (55,08€ € SS.SS 6 setmanes), 166,92€ sou 6 setmanes, 15h.	166,92€
	Educadora i coordinadora. (7.931,8€ SS.SS un any), 24.035,76 € sou any 40h/setmanals=(229,51€ SS.SS 25 dies), 695,50€ sou 25 dies, 2,30h al dia. Complement per coordinació:92,92€	788,42€
Material Fungible (bolígrafs, fulls, etc)	Paper Copy2 ABACUS A4 80GR 500F	4,40 €
	Paper embalar ABACUS-blanc 90GR 50M	32,50€
	Retolador JOVI Pot 96U	14,75€
	Llapis colors EVOLUTION 36COL.BIC	10,75€
	Cartolina A-3/185GR CANSON	11,55€
	Cinta INV.SCOYCH 33X19(4+Portarrotilles)	17,75€
	Bolígraf BicCristal Negre 50U Bic	11,30€
	Tisores Abacus Escolar 13 cm unitat 0,60x15	9 €
	Impressió de cinc imatges de professions	3,5 €
	Impressió de set imatges d'invents	4,9 €
	Impressió de 14 violències (dues per full, set fulls)	4,9 €
	Impressió de 14 situacions de violències (dues per full, set fulls)	4,9 €
	Material no Fungible	Smartphone XIAOMI Mi MIX 2S (5.99" - 6 GB - 128 GB - Negro)
Línia de telèfon : trucades il·limitades +7 G. Simyo. 12€ x 2 mesos		24€
Imprevistos 0,3%	506,44€	
Total	1.688,14€ + imprevistos 506,44€	2.194,58€

*Segons Disposicions Departament de Treball, afers socials i famílies. (Departament de treball, 2017)

Concepte	Ingressos
Generalitat de Catalunya. Departament de Treball i Afers Socials.	1.500,00 €
Donació Casal Obert Infantil Llefià de “La Betsaida”, Casal dels Infants. Sala amb material informàtic	500,00 €
Casal dels Infants donació	194,58 €
Total	2.194,58€

Figura 12: Quadre del pressupost del projecte. Elaboració pròpia.

AVALUACIÓ

Avaluació: inicial (diagnòstic) i de procés (unitats de programació).

L'avaluació és una eina fonamental que permet conèixer si el projecte s'ajusta a la finalitat, per tant té l'objectiu de comprovar la pertinència d'aquest. És important dissenyar l'avaluació anticipadament, ja que, ens aporta informació essencial per a la millora del projecte. Quant a *Girem la truita*, al ser projecte pilot, és molt important dissenyar una avaluació adient per tal de poder anar incorporant les modificacions necessàries i recollir la informació sobre l'impacte que pugui generar. D'aquesta manera, es podrà enfocar l'evolució de *Girem la truita*, com a projecte més consolidat. Tanmateix, amb la informació sistemàtica que aporta, permet prendre decisions i afegir les modificacions necessàries durant el transcurs del projecte i conèixer, i valorar l'èxit o no, del projecte. Així doncs, l'avaluació inicial, es realitza amb un anàlisi macro de les necessitats globals i socials entorn la temàtica; desigualtat de gènere. La recollida de dades es realitza a partir de diverses fonts contrastades com ara IDESCAT o l'Institut Català de les Dones. Així com també es va dur a terme una revisió bibliogràfica per tal de garantir una bona base teòrica i pràctica per iniciar el projecte. En l'exemplificació del projecte *Girem la truita*, al Casal Obert Infantil Llefià “La Betsaida” és té previst utilitzar diferents eines de recollida i anàlisis de dades per acotar la intervenció al context del barri de Llefià, que alhora estan pensades per recollir dades micro en altres recursos educatius. Veure Annex 1.

Per altra banda, la segona tipologia d'avaluació que es realitza durant la implementació o el transcurs actiu del projecte és l'avaluació de procés. Aquest tipus d'avaluació es caracteritza per la recollida de dades extretes de la intervenció amb el grup diana. Avaluar el procés ajudarà en la presa de decisions i a emetre un judici de valor, és a dir, desenvolupar una opinió sustentada de com està funcionant el projecte i que ens permetrà actuar vers el context d'intervenció i introduir elements de correcció si és necessari (Galán, 2015).

Cal avaluar si s'estan assolint els objectius, si els materials són els adequats, etc. Per dur a terme l'avaluació de procés, les dues educadores del projecte mantindran reunions de coordinació i de revisió dels objectius. També es tindran reunions de coordinació amb les referents dels infants del Centre Obert, per tal de recollir la seva opinió qualitativa. En aquest punt, la comunicació esdevé clau. El principal objectiu en el qual es centrarà l'avaluació de procés és "Comprovar si hi ha diferències significatives entre el funcionament real i el que es va preveure quan es va dissenyar el projecte" (Galán, 2015, p.54). Veurem si el projecte s'està implementat tal i com es va dissenyar, si es disposa de suficients recursos i si s'utilitzen adequadament, així com, assegurar que s'està complint el calendari, si es corresponen les activitats implementades amb les dissenyades, etc. Elements que ens ajuden a veure en quin moment està el projecte i a introduir modificacions si és necessari. Per tant, s'entén que l'avaluació que es dissenya és tant quantitativa com qualitativa. Quantitativa, ja que es creen indicadors que permeten recollir informació empírica, objectiva i estandarditzada del projecte i qualitativa perquè es dóna valor a la dimensió humana i al context en el qual s'intervé, s'obtenen dades més subjectives i de més centrades en el progrés no en el resultat.

Indicadors d'avaluació: eficàcia, eficiència, efectivitat, pertinència, suficiència.

A continuació es mostren desglossats els diferents indicadors necessaris per a realitzar una avaluació completa. Primerament, s'avalua l'eficàcia, és a dir, si les fites programades s'han assolit al nivell previst o no. En aquesta línia cal conèixer l'opinió de les persones destinatàries per veure a quin punt s'ha arribat, i així contrastar els resultats obtinguts (Galán, 2015). En segon lloc, s'han establert indicadors per avaluar l'ús dels recursos i materials, en quant aprofitament i optimització d'aquests, ja que d'aquesta manera es pot apreciar el nivell de rendibilitat econòmica. Per tant, s'avalua l'eficiència. En quant a als indicadors d'efectivitat, tracta els resultats que genera el projecte a mig termini, és a dir, el grau en que l'efecte que tenen els resultats vers les necessitats.

I també s'avalua la suficiència, amb relació a si s'han fet ús de suficients recursos o elements necessaris per al desenvolupament òptim del projecte. Per últim, s'han elaborat indicadors de pertinència, molt importants en aquest tipus de projecte, ja que ajuden a veure si la intervenció ha donat resposta a les necessitats, és a dir, si ha estat idònia (Galán, 2015). D'altra banda, el projecte Girem la truita, al tractar-se d'un projecte pilot, s'avaluarà de manera interna, és a dir, les educadores que pertanyen al propi projecte se'n faran responsables de fer aquesta avaluació (Galán, 2015). Cal remarcar, que degut a les característiques i a la metodologia del projecte, ja exposada anteriorment, es farà ús de tècniques qualitatives per poder obtenir informació dels

processos i fets explicables i també s'avalua amb tècniques quantitatives, que a través d'instruments recullen dades numerals o estadístiques.

Per últim l'ús de tècniques participatives és molt important, ja que es tracta d'un projecte grupal i volen captar el punt de vista dels actors/actrius i contextualitzar els processos socials (Galán, 2015). Avaluar de manera participativa, vol dir incloure els participants i les seves visions, per donar-los capacitats. Així com també fer una autoavaluació i triangular la informació que es va obtenint. L'avaluació és participativa i continuada perquè com ja s'ha anat exposat en troba durant tot el transcurs del projecte, no únicament en un punt, ja sigui inicial o final. L'avaluació és interna, és a dir, la posen en pràctica les persones implicades dins el projecte. Si es tractés d'una avaluació externa, la portarien a terme persones independents al projecte, però no és el cas de *Girem la truita*. També, es fa una avaluació per part dels usuaris. En primer lloc, per obtenir una visió professional i en segon lloc de satisfacció dels propis destinataris directes. A continuació es mostren els diferents apartats amb els indicadors pertinents de cada tipus d'avaluació. En tots els casos, s'avalua de manera ordenada, l'objectiu general, l'objectiu específic 1, l'objectiu específic 2 i el 3.

Eficàcia

L'instrument d'avaluació d'eficàcia es troba recollit a l'annex número 13, on s'avalua exhaustivament els tres objectius específics del projecte, quant a eficàcia. L'avaluació d'eficàcia està composta per indicadors, estàndards i fonts de verificació per cada un dels tres objectius específics.

Eficiència

En relació amb l'avaluació d'eficiència de *Girem la truita*, es troba a l'Annex número 14. On es recullen tres quadres d'avaluació d'aquestes característiques, que tenen com a finalitat extreure'n una avaluació d'eficiència dels tres objectius específics sobre els quals s'articula el projecte socioeducatiu *Girem la truita*.

Suficiència i Pertinença

A continuació es plantegen de manera més exposada l'avaluació de pertinença i de suficiència. La pertinença fa referència a la coherència que assoleix el projecte, des del planejament d'objectius, passat pels indicadors i els estàndards, fins a la implementació. La suficiència ajudar a avaluar si s'han tingut en compte els diferents elements necessaris per a poder assolir l'objectiu general plantejat. En aquest cas, l'objectiu general, com bé es menciona en apartats anteriors,

és; Prevenir la desigualtat de gènere i la violència masclista en infants de sis a nou anys d'edat en entorn escolar, escoles o centres oberts.

Inicialment, per descriure l'avaluació de pertinença, he volgut començar per la coherència del diagnòstic i de la base teòrica. Considero que la detecció de necessitats és adient, ja que a partir de la recerca bibliogràfica exhaustiva i de l'extracció d'informació del context social i geogràfic on ha estat contextualitzat el projecte, s'ha fet un bon enllaç entre el marc teòric i legal, que exposa la incidència de la violència masclista en la nostra societat i en la ciutat de Badalona i amb els diferents objectius plantejats que pretenen prevenir aquest fenomen.

D'altra banda, a més de la coherència a través de fets empírics, val a destacar la importància de la primera contextualització del projecte, és a dir, els destinataris són adients per tal de poder apreciar la pertinença, la suficiència, l'impacte, l'efectivitat, l'eficiència i l'eficàcia d'un projecte pilot d'aquestes característiques. No només els destinataris són adients per la detecció micro de necessitats que es du a terme al barri de Llefià, sinó per la franja d'edat, ja que com bé s'exposa al marc teòric, la infantesa és una de les etapes de desenvolupament on els infants adquireixen i formen la seva identitat a partir d'estímuls interns i externs. Per aquest motiu, esdevé fonamental implementar el projecte dels 6 als 9 anys. També, com bé diu Bandura (1977), és l'etapa de creació de la identitat a partir de la imitació de referents, tant en el grup d'igual com els progenitors o referents adults. Per tant, plantejar el projecte pilot en la detecció d'aquests comportaments ajuda a prevenir la reproducció d'aquestes conductes en els infants i així evitar-ne la reproducció en edats més adultes. Respecte als objectius, tan general com específics, són pertinents, ja que responen a la finalitat del projecte.

En segon lloc, la suficiència s'haurà de valorar un cop finalitzat el projecte en funció dels resultats del procés d'avaluació. Per avaluar la suficiència plantejo diferents preguntes, que guiaran aquest tipus d'avaluació: S'han fet suficients sessions per desenvolupar correctament el projecte pilot? Les sessions han cobert bé el que es volia assumir? Han estat suficients les reunions de coordinació? La difusió arriba a un mínim de 4 recursos educatius que treballen amb infants de sis a nou anys? Hi ha entre 3 o 5 recursos educatius interessants en replicar el projecte? Pel que fa als recursos humans; dues educadores desenvolupen bé el projecte pilot? I per últim, els recursos materials, fungibles i no fungibles, han estat adients i suficients?

Seguidament, s'exposa una resolució de les preguntes en forma d'avaluació de caràcter més reflexiu. Contextualitzant *Girem la truita* com a projecte pilot, el número de sessions és adient, ja que es dedica una sessió per setmana treballant els tres objectius específics de manera progressiva per tal de poder assolir l'objectiu general. Com es veurà reflectit a les línies de futur i a les conclusions d'aquest mateix treball, en el cas d'ampliar el projecte en un futur, si s'ampliarien les sessions per tal de poder fer un abordatge de la prevenció de la violència de

gènere totalment integral, des dels actes més invisibilitzats fins a les agressions físiques, element per element. Com bé s'exposa, a l'esdevenir projecte pilot, s'han tractat els ítems necessaris per assolir els objectius plantejats.

També és important destacar que el projecte no són només aquelles sis sessions previstes d'intervenció directa amb els destinataris, sinó que també es preveuen dues reunions prèvies de coordinació amb el Centre Obert, per tal d'informar del funcionament del projecte en la primera reunió i per a recollir les necessitats acotades al context en la segona trobada, a través dels qüestionaris ja esmentats anteriorment i que es poden veure als annexos corresponents. Tot i això, és un projecte flexible, en el qual queden espais per organitzar una o dues reunions prèvies a la intervenció directa amb els infants, si les mateixes referents del servei ho demanessin.

Per últim, és important avaluar la suficiència dels recursos. Pel que fa als humans, dues educadores són suficients per a sostenir i desenvolupar el projecte pilot en la seva totalitat, a més, tal com es reflecteix en el pressupost, una de les educadores esdevé coordinadora i té el rol de fer tasques de gestió. Aquest punt, també es desenvoluparà en les línies de futur, ja que actualment, les dues professionals compleixen adequadament la ràtio d'una educadora per cada deu infants i per tant, és suficient per a l'estat actual del projecte. Per finalitzar l'avaluació, cal destacar els materials fungibles com aquelles eines essencials per al correcte desenvolupament de les sessions, material del qual els infants en fan un aprenentatge significatiu, pel que ja s'assegura la qualitat i la quantitat en el pressupost perquè no manqui en cap de les sessions. També s'han realitzat indicadors d'avaluació en l'eficàcia i l'eficiència en relació als materials fungibles, per tal de tenir-los avaluats en tot moment. En quan a la sala del Casal Obert de Llefià, del Casal dels Infants, és un espai totalment equipat amb cadires, taules, ordinador, projector i altaveus. Així com espai suficient per acollir de manera àmplia als 15 infants, les dues educadores i les referents dels grups si volguessin estar com observadores.

Efectivitat

L'avaluació d'efectivitat tracta els resultats finals i de curt o mig termini. Quan es realitza una avaluació d'efectivitat es vol recollir quin ha estat l'impacte que ha generat el projecte. Per tant, avalua en quin grau s'ha assolit el plantejament inicial. En aquest cas, s'han dissenyat un qüestionari de recollida d'informació final (veure annex 16), a més de tots els altres instruments de recollida d'informació que s'han utilitzat durant el transcurs del projecte. Tota informació que aportí algun canvi generat pel projecte a curt o mig termini, ens ajudarà a comprendre quin a estat el grau d'efectivitat. Tanmateix, *Girem la truita*, pretén reduir els comportaments masculistes en infants d'entre sis a nou anys, a través de la prevenció i la detecció de la desigualtat de gènere en els rols. La finalitat dels qüestionaris és poder recollir si els infants, un cop a finalitzat el projecte desenvolupen la detecció o la reducció d'aquests comportaments, en ells mateixos o en els altres infants.

Val a considerar que aquesta avaluació és una de les més importants, en quant al tipus d'informació que ens permet recollir. Conèixer si realment el projecte esdevé efectiu, no només ajuda a seguir treballant i ampliant a altres serveis socioeducatius, sinó que també fomenta l'ampliació a un projecte més consolidat i amb una perspectiva més comunitària.

Instruments d'avaluació i temporalització.

A continuació s'exposen les diferents eines i instruments d'avaluació i temporalització que s'han dissenyat per tal de poder gestionar i avaluar les sessions d'intervenció el més exhaustiu possible. Els diferents indicadors es veuen reflectits als annexos com s'indica en el següent subapartat. En aquest sentit, s'han dissenyat i planificat instruments d'avaluació de recollida de dades de cada sessió, per a poder realitzar una avaluació de procés i una avaluació final amb la major informació possible de l'evolució dels participants. Així doncs, els següents elements avaluatius són de caràcter participatiu, qualitatiu o quantitatiu en funció de la informació que es vol recollir en cada sessió.

Avaluació final i d'impacte.

Un altre tipus d'avaluació que s'ha estructurat per avaluar el projecte pilot *Girem la truita*, és l'avaluació final i d'impacte. Quan parlem d'impacte, fem referència als efectes, siguin positius o negatius, que ha generat el projecte a la població destinatària. També ens ajuda a veure en quin nivell s'ha pogut modificar la situació inicial del grup diana, tot i saber que hi ha ítems externs que condicionen l'impacte (Galán, 2015). A l'annex número 15 es mostren els indicadors que ajudarien a avaluar l'impacte social en quant a grau de participació social i nombre d'incidències o conflictes que s'han pogut donar durant el transcurs del projecte.

CONCLUSIONS

Seguidament s'estructura la part final del projecte i així mateix, el tancament del treball final de grau. Val a destacar que, tal com ens mostra la base teòrica i legal que sustenta el Treball Final de Grau, avui dia la violència de gènere segueix impactant. Tot i que s'aprecia un gran avenç en quant a reconeixement social i, sobretot, legal, del que és i del que comporta la violència masclista, és important seguir sensibilitzant i educant la ciutadania, ja que queden molts aspectes a treballar per erradicar-la.

Seguint aquesta línia, hem pogut veure que les víctimes per violència masclista són l'última expressió d'un seguit d'ítems del constructe social del patriarcat. Una construcció social que atempta directament contra els drets bàsics de les dones. En primer lloc, s'estableix la construcció social dels rols de gènere, que tal com exposa Judit Butler (2006), aprenem a com ser dona o home a través de diferents estímuls que rebem del nostre entorn i que adquirim com a un comportament innat. Aquests rols mostren la dona com quelcom fràgil, sensible, dedicat a la cura i inferior. Respecte a la transmissió dels rols, seguint la Teoria d'Aprenentatge Social, Bandura (1977), exposa que l'aprenentatge per observació i imitació de comportaments és clau en els infants per la construcció de la seva identitat. Així doncs, entenem que els rols de gènere es transmeten als nuclis familiars o entorns de referència dels infants, entre d'altres. Tanmateix, es conclou que aquest seguit d'aprenentatges que s'incorporen com innats, aboquen a les dones a patir situacions de desigualtat per raons de gènere, com ara tenir feines més precàries, menys remunerades, amb dificultats per ascendir (feminització de la pobresa, sostre de vidre...), etc. Així com també genera altres situacions de violència, agressió o desigualtat, com ara patir assetjament a espais públics, a la feina o violència masclista, dins o fora la llar. Aquest recull exhaustiu d'informació rigorosa i contrastada, sustenta la importància de treballar la transmissió igualitària dels rols de gènere, la detecció de conductes masclistes, la coeducació i la prevenció davant la violència de gènere, en totes les seves expressions.

A continuació s'articularen tres punts clau per finalitzar les conclusions; els punts forts, els febles i les línies de futur. En primer lloc, cal reprendre la Teoria de l'Aprenentatge Social o Teoria Cognitiva Social, d'Albert Bandura (1974), ja que gràcies a aquesta consolidada base bibliogràfica es va establir el grup diana de manera totalment acurada. Tal com s'exposa en el marc teòric, l'aprenentatge per observació o vicari ens ajuda a contextualitzar i a comprendre de manera més amplia la transmissió desigual dels rols de gènere, i en conseqüència, la violència de gènere. Val a recordar el que exposa, a grans trets, aquesta teoria; "aprendemos de lo que hacen y dicen nuestros modelos, sobretodo nuestros padres y las figuras de autoridad o las que admiramos"(Escobell, 2016, p.6). Per tant, els infants reproduiran allò que

viuen i observen i, a més, integraran les conseqüències d'aquests comportaments. Com bé reforça Bandura (1974) i com bé exposa la docent, Cecilia Sierra Escobell en el seu treball *Psicologia en la infància* (2016), si una conducta té una conseqüència agradable o positiva l'infant la integrarà per intentar desenvolupar-la, i en el cas que esdevingui una conseqüència negativa o desagradable, l'infant evitarà el comportament observat. D'aquesta manera es pot concloure que la transmissió dels rols de gènere desiguals es dona en qualsevol espai de socialització on interaccionin infants i adults referents (Escobell, 2016).

Com a exemplificació d'un cas que es podria donar en el nucli familiar i que es treballa durant el desenvolupament de les diferents sessions d'intervenció s'exposa el següent: el pare demanda, cridant a la mare, una truita de patates sense ceba i la mare amb por llença la ceba i fa la truita com ell vol. L'escena que es pot viure en qualsevol llar, i l'aprenentatge per a una nena d'entre 6 i 9 anys que pren com a referent a la mare, seria a partir de les conseqüències negatives que té haver tallat ceba quan ell no en vol. I per a un nen que té com a model al pare, l'aprenentatge esdevindria a partir de conseqüències positives, és a dir, si crida té la truita que vol. També és important, contrastar les dades obtingudes de la ciutat de Badalona quant a violència masclista, on tal com s'exposa al transcurs del treball s'atenen dones joves com a víctimes de la violència masclista a la ciutat. Així doncs, es considera oportú realitzar aquesta intervenció de caràcter educatiu i preventiu al barri de Llefia de Badalona, ja que com conclou el projecte, així els infants seran capaços d'identificar comportaments masclistes i prevenir actituds d'aquesta tipologia. Doncs, es considera el primer punt fort del projecte *Girem la truita*.

En segon terme i com a conseqüent del primer punt fort, destaquem que amb aquest aprenentatge o desconstrucció de com els infants aprenen que és el gènere, s'evitaria la transmissió desigual dels rols i les seves conseqüències negatives, com la violència masclista. És aquest un dels motius, entre d'altres, com l'exposat anteriorment, pel qual treballar amb els infants esdevé essencial. Per tant com a segon punt fort, es destaca prevenir la transmissió desigual dels rols de gènere, ja que la prevenció i l'educació són elements claus per treballar cap al camí de la igualtat i així evitar qualsevol expressió de la violència masclista. Tal com recalquen els experts de la Generalitat de Catalunya (2015), "És clau fomentar pràctiques preventives que introdueixin canvis en els processos de socialització de gènere abans que aquests arribin a les seves darreres fases de conformació de la subjectivitat dels i les joves segons els patrons de gènere normatiu"(Generalitat de Catalunya, 2015).

Un altre element que s'ha pogut veure que esdevé essencial és la intervenció en grup i en comunitat, abans que aparegui la problemàtica, ja que així la intervenció s'adreça a la població de risc, com es fa al projecte *Girem la truita*. S'entén com a població de risc a totes les persones, ja que, "en el cas de la violència masclista, l'evidència mostra que tota la població és identificada

com a població de risc a causa que, encara avui, la cultura patriarcal i masclista continua impregnant l'estructura i l'organització del sistema social en què vivim" (Generalitat de Catalunya, 2015,p.7). Cal que les intervencions estiguin ben fonamentades, tal com s'ha anat desglossant al projecte, perquè la prevenció primària sigui eficient. Es conclou que es tracta d'intervenció primària, ja que els participants no estarien vivint una situació de violència masclista a la seva llar. Tot i això, la intervenció, contempla la possibilitat que dins el grup diana hi hagi infants que visquin situacions semblants, pel que sempre es tractarà la temàtica des de la rigorositat i el suport emocional i professional. Així doncs, es conclou que com a tercer punt fort, que la prevenció primària rebaixa la taxa d'incidència, ja que com exposa la Generalitat de Catalunya a través dels seus estudis "atacant les causes identificades d'aquest problema abans que s'arribi a produir-se. Els esforços, per tant, es dirigeixen tant a transformar l'entorn de risc com a reforçar l'habilitat de les persones per afrontar-lo" (Generalitat de Catalunya, 2015).

Seguint aquesta línia i com a quart punt fort del projecte, entrelaçant el tancament entre el marc legal, sobre el qual creix el projecte, i la metodologia de *Girem la truita*, val a destacar que a més de cobertura de drets fonamentals, com bé indica una de les lleis més destacades, fomenta la prevenció en àmbit de l'educació a través de la coeducació. La *Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista*, gestiona la creació i actuació de polítiques públiques d'educació i com bé exposa l'Associació Candela al seu projecte *Pam pam, coeduquem!* (2015) "la coeducació com a element fonamental en la prevenció de la violència masclista i, la *Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació de Catalunya* estableix la coeducació i el foment de la igualtat real i efectiva entre dones i homes com un dels principis rectors del sistema educatiu" (Associació Candela, 2015). Per finalitzar amb la metodologia, destacaré el caràcter participatiu del projecte i els aprenentatges significatius, com a cinquè punt fort. *Girem la truita*, basa les intervencions en experiències prèvies que puguin haver viscut els participants, com per exemple, tasques de la llar. D'aquesta manera, es crea un aprenentatge significatiu en els infants, a més, tancar les sessions amb elements de reflexió ajudar a fixar l'aprenentatge i deixa enrere que esdevingui un procés únicament memorístic que es pugui oblidar. En relació a la participació, es conclou que és vivencial, generant espais de debat i opinió i de crítiques constructives, així com, promou buscar i generar alternatives creatives entre tots els participants mitjançant l'ús d'habilitats socials i emocionals.

A continuació, es desenvolupa la segona part del tancament; els punts febles. Punts febles entesos com a elements que s'haurien de reforçar, ampliar o profunditzar si el projecte creix, ja que actualment s'ha elaborat l'esquelet d'un projecte pilot. El principal element que seria interessant reforçar, seria la base teòrica per ampliar la visió del projecte i els termes a tractar en la intervenció. Inicialment, el projecte tracta un punt de vista de teories de l'aprenentatge social i seria molt enriquidor complementar amb les teories de desenvolupament cognitiu. A grans trets,

les teories del desenvolupament cognitiu, com bé defineix l'*Associació Candela*, pionera en projectes de gènere, "suggereixen que els individus tenen la capacitat de desenvolupar les formes necessàries per comprendre el món i els mitjans per adaptar-s'hi, en aquest cas, en termes de gènere" (Associació Candela, 2015). Des d'aquesta basant, es parla de què els individus fan un ús adaptat i propi dels ítems que reben de l'exterior, element que seria molt interessant complementar en sessions d'intervenció amb les teories d'aprenentatge social, que parlen de determinisme social en quant a reproducció d'actituds i coneixements. Es considera que per consolidar un projecte d'aquesta tipologia cal donar-li més amplitud, ja que, no s'ha arribat a un consens vers la socialització del gènere i seria destacable treballar totes les vessants que intervenen en la transmissió dels rols desiguals de gènere.

Com a segon element a reforçar, o punt feble, en una línia conceptual, seria enriquidor incloure altres termes entorn del gènere que no s'han pogut desenvolupar degut a les característiques del projecte pilot. Com ara el moviment feminista o la sororitat, entesa com el vincle entre dones a partir d'experiències o preocupacions, és a dir, una unió solidària dins un context sociopolític patriarcal, per tant discriminador (Moscardó, 2014). O altres conceptes del gènere, com les persones no binaries, les persones transgènere, transvestides, etc. Queden sense tractar-se i són ítems importants a l'hora de treballar la transmissió dels rols i la prevenció de la violència masclista, pel que esdevindria essencial poder-los reproduir en sessions d'intervenció amb infants. Tanmateix, l'ús de diferents materials didàctics i audiovisuals per adquirir coneixements sobre tot el que envolta al gènere, ajuda a fomentar un aprenentatge significatiu vers aquests nous conceptes del gènere i per tant a consolidar un projecte de prevenció i sensibilització rigorós.

Com a línies de futur, un plantejament que es faria si creixés i si avancés seria intervenir a partir dels altres dos tipus de prevenció: la prevenció secundària i la prevenció terciària. "La prevenció secundària es defineix com l'intent de reduir la taxa de prevalença, és a dir, el nombre de casos de violència masclista"(Generalitat de Catalunya, 2015). Per tant com a futur objectiu es plantejaria ampliar la intervenció i focalitzar-la molt més en els casos de violència masclista, pel que es reforçarien competències tècniques professionals, per prevenir correctament aquest fet i detectar la violència masclista i així derivar ràpidament per evitar que la situació pugui agreujar-se. La prevenció terciària "és aquella que té per objectiu reduir els efectes o les seqüeles d'haver patit o estar patint violència masclista" (Generalitat de Catalunya, 2015). Així doncs, coma segona línia de futur, crear i dissenyar un objectiu de recuperació i rehabilitació que proporcionaria informació o derivació a recursos de persones (dones o infants) que es detecti que estan patint violència de gènere.

Per últim, valdria destacar els resultats obtinguts i els aspectes rellevants, és a dir, en el cas que s'apliqués el projecte pilot en la seva totalitat, en aquest apartat de conclusions finals es realitzaria un buidatge de l'avaluació per extreure'n unes conclusions dels resultats. Les conclusions estarien formades pel contingut de l'avaluació inicial, és a dir, la informació obtinguda a partir dels qüestionaris de recollida de dades per acotar el projecte, així com, dels resultats de l'avaluació de procés i final. Aquest buidatge de dades que es consolidaria en conclusions, esdevé fonamental, no només per veure si els objectius s'han assolit o quin impacte ha tingut el projecte, sinó també per estructurar l'ampliació mencionada anteriorment. Tanmateix, amb l'elaboració de l'esquelet del projecte pilot *Girem la truita*, es conclou de manera exhaustiva que la prevenció i la sensibilització, entorn la desigualtat de gènere, impliquen treballar tots els aspectes que envolten el gènere, des de com es forma fins a com es transmet i com reproduceix en la societat en les diferents expressions de desigualtat i violències, per tal d'evitar conseqüències tan greus com la violència de gènere que arriba a generar víctimes mortals.

BIBLIOGRAFIA

- Aguilar, T. (2008). "El sistema sexo-género en los movimientos feministas." *Amnis*, (8), 1–11.
- Ajenjo, M., & García Román, J. (2014). La transmissió intergeneracional de rols de gènere a la llar. *Revista Catalana de Sociologia*, 29(29), 35–47. Recuperat a: <https://doi.org/10.2436/20.3005.01.55>
- Associació Candela. (2015). Pam a pam, coeduquem. Quadern pedagògic per al professorat del cicle formatiu de grau superior d'educació infantil. *Estimar No Fa Mal! Viu l'amor Lliure de Violència*. Recuperat a: http://candela.cat/wp-content/uploads/2016/10/vm_pam_a_pam_coeduquem.pdf
- Ajuntament de Badalona. (2017). *Ajuntament de Badalona*. 180. Recuperat a: http://badalona.cat/portaWeb/badalona.portal;jsessionid=QgZzY6SVT7LqSFGKYVhLWjKhw2CvYjw1p4DhbQGMKy2yGkkvpBCM!1692974848?paraula_clau=Paraula+clau&tema=10&_nfpb=true&_pageLabel=cerca_directori#wlp_cerca_directori
- Ajuntament de Barcelona.(2015). REGLAMENT PER A L'EQUITAT DE GÈNERE A L'AJUNTAMENT DE BARCELONA1. *Regidoria de Feminisme i LGTBI*, 1–27. Recuperat a: file:///C:/Users/alumne/Downloads/19._reglament_igualtat_v16_com_presidenciai.pdf
- Ajuntament de Barcelona. (2018). VIOLÈNCIA MASCLISTA EN L'ÀMBIT DE LA PARELLA. *Diputació de Barcelona*, 24. Recuperat a: https://ajuntament.barcelona.cat/dones/sites/default/files/documentacio/quaderns_de_les_dones._violencia_masclista_en_lambit_de_la_parella.pdf
- Auditoria ambiental de Badalona. (n.d.). *Breu resum de la presentació del municipi*. 1–4. Recuperat a: <http://badalona.cat/portaWeb/getfile?dID=15934&rendition=web>
- Ayuda en Acción. (2018). *Tipos de violencia contra las mujeres*. Recuperat a: <https://ayudaenaccion.org/ong/blog/mujer/tipos-violencia-mujeres/>
- Bandura, A. (1982). *TEORÍA DEL APRENDIZAJE SOCIAL* (p. 279). p. 279.
- Beck,U; Beck, E. (2008). La individualización. El inividualismo institucionalizado y sus consecuencias sociales y políticas. Barcelona: Paidós Ibérica, S.A
- Bodelón, E., & Gimenez, P. (2008). *Desenvolupant els drets de les dones: àmbits d'intervenció de les polítiques de gènere*. (Sèrie, Igu). Barcelona: Diputació de Barcelona. Xarxa de Municipis.
- Bordignon, N. A. (2005). El desarrollo psicosocial de Eric Erikson. El diagrama epigenético del

adulto. *Revista Lasallista de Investigación*, 2(2), 50–63.

Bourdieu, P. (1998). *La Dominación Masculina*. Recuperat a: <http://www.nomasviolenciacontramujeres.cl/wp-content/uploads/2015/09/Bondui-Pierre-la-dominacion-masculina.pdf>

Butler, J. (2006). *BUTLER, Judith. Deshacer-el-genero-2004-ed-paidos-2006*. 392. Recuperat a: <http://www.caladona.org/grups/uploads/2014/02/butler-judith-deshacer-el-genero-2004-ed-paidos-2006.pdf>

Cierra Escobell, C. (2016). Teoría social del aprendizaje de Albert Bandura. *PPT - Pdf*, 15. Retrieved from file:///C:/Users/user/Documents/ciclo3/aprendizaje/referencias/Teoria_del_Aprendizaje_Social_de_Albert (1).pdf

Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya. (2008). La igualtat entre homes i dones a catalunya. *LA IGUALTAT ENTRE HOMES I DONES A CATALUNYA*. Retrieved from file:///C:/Users/alumne/Downloads/laboral dones tfg.pdf

Departament de treball, afers socials i famílies. (2017). Disposicions Departament De Treball , Afers Socials I Famílies. *Diari Oficial de La Generalitat de Catalunya*, 7512-7.12, 1–30. Recuperat a : http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/joventut/observatori_catala_de_la_joventut/publicacions

Diario de Mallorca. Part Forana. Noticias de Manacor. D Mural “Dona-li la volta” a la façana de l’IES Manacor de l’autora Margalida Vinyes. [Fotografia]. (2020). Recuperat a: <https://www.diariodemallorca.es/part-forana/2020/02/14/mural-dona-li-volta-margalida/1486382.html>

Diputació de Barcelona. (2015) *Objectius de desenvolupament sostenible*. Recuperat a: <https://www.diba.cat/web/ods/igualtat-de-genero>

El Periódico. Sociedad.(2017). Estas son las medidas del pacto contra la violència machista. Recuperat a: <https://www.elperiodico.com/es/sociedad/20170725/estas-son-las-medidas-del-pacto-contra-la-violencia-machista-6189667>

Fernández Cuadrado, A., & Roig, B. (2013). *Guia de recomanacions per a la detecció de violència masculista en homes : circuit Barcelona contra la violència vers les dones*. 112. Recuperat a: http://cataleg.uab.cat/record=b1929130~S1*cat

Fresnillo, I. (2018). Feminització de la pobresa. *Eines per a l’esquerra Nacional*, (32), 68–76. Recuperat a: https://irla.cat/wp-content/uploads/2018/10/Eines32_variables.pdf

- Galán, J. M. (2015). *ÚTIL PRÀCTIC 25 Manual d'elaboració i avaluació de projectes..* Recuperat a: http://tjussana.cat/doc/publicacions/UP_25.pdf
- Generalitat de Catalunya. (2019). *Dades Sobre Violència Masclista-2019*. 1–9. Recuperat a: http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/violencia_masclista/estadistiques/Dossier_estadistic_VM_octubre_2019.pdf
- Generalitat de Catalunya. (2018). Dossier Estadístic. Violència masclista 2018. *Institut Català de Les Dones*, 23. Recuperat a: <https://govern.cat/govern/docs/2018/11/19/13/01/b0075502-fe60-4ad3-bc1f-107853661f06.pdf>
- Generalitat de Catalunya. (2010). *Enquesta de violència masclista a Catalunya*. 51. Recuperat : http://interior.gencat.cat/web/.content/home/030_arees_dactuacio/seguretat/violencia_masclista_i_domestica/materials_sobre_violencia_masclista_i_domestica/documentacio_per_a_professionals/documentacio_sobre_violencia_masclista_i_domestica_per_a_professionals
- Generalitat de Catalunya. (2020). *Permís de maternitat o paternitat. Barcelona*. Recuperat a: <https://web.gencat.cat/ca/tramits/que-cal-fer-si/neix-un-fill/baixa-per-maternitat-de-la-mare/>
- Generalitat de Catalunya. (2015). Portal Jurídic de Catalunya. *LLEI 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes*. Recuperat a: https://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&documentId=698967
- Generalitat de Catalunya. (2015). Projecte de formació per a la prevenció de la violència masclista Material didàctic. *Institut Català de Les Dones*, 170. Retrieved from http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/vm_materialdidactic_violencia_masclista.pdf
- Gobierno de España. (2019). *Documento Refundido De Medidas Del Pacto De Estado En Materia De Violencia De Género*. 89. Retrieved from http://www.violenciagenero.igualdad.gob.es/pactoEstado/docs/Documento_Refundido_PEVG_2.pdf
- Gobierno de España. Ministerio de Educación y Formación Profesional. Banco de imágenes y sonidos. Rcuperat a: <http://recursostic.educacion.es/bancoimagenes/web/>
- Gonzalez, M. a del P. V. (1986). El desarrollo social del niño. *Educar*.9, 5–21. Retrieved from <https://educar.uab.cat/article/view/v9-valcarcel/450>
- González, E. (Coord.) (2010). *Psicología del Ciclo Vital*. Madrid: Editorial CCS
- Iglesias, C. P. (2006). Infància en situació de risc social. Presentació. *Temps d'Educació*,

unknown(31), 7–10.

Il·lustració d'una dona acompanyada de l'escrit Combatem el Masclisme. [Fotografia] (n.d.). Recuperat a: <https://zh-hk.facebook.com/tres.voltes/posts/1715913751835015:0>

Institut d'Estadística de Catalunya. Generalitat de Catalunya (2020). *Bretxa salarial entre homes i dones*. Recuperat a: <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ue&n=10128>

Llansana Colom, A. (2016). *Cos i sexualitat en el pensament de Judith Butler*. Retrieved from <http://hdl.handle.net/10609/46761>

López Pardina, T. (2012). De Simone de Beauvoir a Judith Butler el género y el sujeto. *Pasajes*, (37), 101–107.

Millett, K. (1970). *Kate Millett, Política sexual I.pdf* (p. 634). p. 634. Retrieved from <https://revistaemancipa.org/wp-content/uploads/2017/09/Kate-Millett-Politica-sexual.pdf>

Observatori de la Igualtat de Gènere. (2018). *Les dones a Catalunya 2018*. 70. Retrieved from http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/sensibilitzacio/dia_dones/2019/Dossier-8M-2019.pdf%0Ahttp://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/sensibilitzacio/dia_dones/2018/Dossier_estadistic_8M2018.pdf

Parlament de Catalunya. (2016). *Estatut d'autonomia de Catalunya*. 403. Recuperat a: http://mossos.gencat.cat/web/.content/home/010_el_departament/publicacions/mossos_de_squadra/lilibre_corporatiu/documentos/mos_cas.pdf

Parlament de Catalunya. (2008). Llei 5/2008 del dret de les dones a erradicar la violència masclista. *Butlletí Oficial Del Parlament de Catalunya*, 129. Retrieved from <https://www.parlament.cat/document/nom/TL75.pdf>

Peña Palacios, E. M. (2016). Violencia de género. *Fundación Mujeres*, 24, 169–177. <https://doi.org/10.2143/ESWTR.24.0.3170032>

Perela Larrosa, M. (2010). Violencia de género: violencia psicológica. *Foro: Revista de Ciencias Jurídicas y Sociales*, 0(11), 353–376. <https://doi.org/10.5209/FORO.37248>

Pérez, C., Marcela, M., Calvera, M., & Freddy, J. (2013). Descripción y caracterización del Ciclo de Violencia que surge en la relación de pareja. *Tesis Psicológica*, 8(1), 80–88. Retrieved from <https://www.redalyc.org/pdf/1390/139029198007.pdf>

Simyo.(2020). *Tarifas Móviles*. Recuperat a: <https://www.simyo.es/telefonía-movil/sin-cuotas.html>

UNICEF.(2015). *Convención Sobre los derechos del niño. 1989*. Madrid. Recuperat a:
<https://www.unicef.es/publicacion/convencion-sobre-los-derechos-del-nino>

UNICEF.(2017). *¿Cómo afecta el Pacto de Estado contra la violencia de género a los niños?*
Recuperat a: <https://www.unicef.es/noticia/como-afecta-pacto-estado-violencia-genero-ninos>

UNICEF.(2005). *La infancia amenazada. Estado mundial de la infancia*. Recuperat a:
<https://www.unicef.org/spanish/sowc05/childhooddefined.html>

Worten. (2020) *Smartphones Xiaomi* Recuperat a:
<https://www.worten.es/productos/movilesmartphones/smartphones/xiaomi/baratos/smartphone-xiaomi-mi-mix-2s-5-99-6-gb-128-gb-negro-MRKEAN-8434103147621>

Xarxa de Centres Oberts d'Atenció a la Infància i Adolescència.(2016 *Construint el model de Centres Oberts per a la ciutat de Barcelona*. Recuperat a:
<http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/2017/5/PublicacioXCO.pdf>